

**JELENTÉSEK
A MAGYAR FELSŐOKTATÁS
MINŐSÉGÉRŐL**

3

**Párhuzamos vizsgálatok:
jogász**

**Budapest
2006**

© Magyar Akkreditációs Bizottság

Kiadja:
a Magyar Akkreditációs Bizottság
Budapest, Ajtósi Dürer sor 19-21, 1146

Felelős kiadó: Szántó Tibor
Szerkesztette: Muhariné Szabó Szilvia

E-mail: titkarsag@mab.hu
Internet: <http://www.mab.hu>

Nyomdai munkálatok: Alfaprint Nyomdaipari KFT, Budapest
Felelős vezető: Barabás Gábor

Tartalomjegyzék

Bevezető.....	4
Párhuzamos programértékelések 2004-2005-ben.....	5
Módszertani összefoglaló a szakok párhuzamos vizsgálatához.....	6
Útmutató az önértékelések elkészítéséhez	17
A jogász szakok párhuzamos vizsgálata.....	29
A MAB 2006/4/IV/1. sz. MAB határozata	30
Összefoglaló értékelés	30
Értékelés intézményenként	30
<i>Debreceni Egyetem</i>	39
<i>Eötvös Loránd Tudományegyetem</i>	43
<i>Károli Gáspár Református Egyetem</i>	51
<i>Miskolci Egyetem</i>	56
<i>Pázmány Péter Katolikus Egyetem</i>	63
<i>Pécsi Tudományegyetem</i>	70
<i>Széchenyi István Egyetem</i>	76
<i>Szegedi Tudományegyetem</i>	81

Bevezető

A párhuzamos értékelések második köre ismét csak azt a korábban a testület által is megfogalmazott következtetést erősítette meg, hogy igen hasznos az azonos szakok egyidejű vizsgálata, mivel lehetőséget ad a különböző adottságokkal, személyi és tárgyi feltételekkel rendelkező intézményekben folytatott azonos képzések összehasonlítására, egyfajta szakmai helyzetfelmérésre, amely minden vizsgálatban részt vevő és érintett számára hasznos mérleg felállításával zárult. Az „erőviszonyok felmérése”, az önrevízió szükséges része az intézményekben kialakítandó belső minőségbiztosításnak, de azon túl nő jelentőségében, hiszen nem csak a saját házuk táján lévő dolgainkkal vetettek számat a felsőoktatási intézmények, hanem megmérettetnek a többi képzőintézménnyel is. A „Kiválósági hely” cím elnyerésére benyújtott pályázatokon való sikeres szereplés pozitív visszaigazolás esetén a jól elvégzett munkát dicséri, a sikertelen pályázók esetében pedig ösztönzés a hibák kijavítására, a hatékonyabb, még jobb munkavégzésre.

Az első és a most lezárt második párhuzamos vizsgálatok tapasztalatait felhasználva a MAB a jövőben is folytatni kívánja a megkezdett párhuzamos vizsgálatokat, a következő sorra kerülő szakok kiválasztása a felsőoktatási képzési szerkezet átalakulását követően, remélhetően még ez év végén megtörténik.

Ezúton szeretném megköszönni a testület nevében a párhuzamos vizsgálatban részt vett valamennyi szakértő lelkiismeretes, odaadó munkáját, az intézményeknek pedig munkánkat segítő pozitív hozzáállását, aktív közreműködését.

Budapest, 2006. augusztus 23.

Fésüs László
a MAB elnöke

A soron következő párhuzamos programértékelések
(orvos, fogorvos, gyógyszerész / állatorvos / jogász)

A MAB 2004/5/XIV/3. és 2004/6/III/2/3. sz. határozatai

2004/5/XIV/3 (Párh) Párhuzamos értékelő vizsgálatok második körében sorra kerülő szakok

- 1. A párhuzamos értékelések soron következő értékelési szakaszában a vizsgálatra kijelölt szakok a jogász, orvos, fogorvos, gyógyszerész, állatorvos, továbbá a zeneművészeti szakok.*
- 2. A második intézményi akkreditációs körben résztvevő intézmények fenti listában szereplő szakjainak, illetve az ezen képzéseket folytató karainak akkreditációs értékelésére a párhuzamos akkreditációs értékelés során kerül sor.*
- 3. Az 1-es és 2-es pontokban foglaltak alapján a 2004-ben induló intézményi akkreditációs eljárás alól mentesül a Szegedi Tudományegyetemen az Állam- és Jogtudományi Kar, Általános Orvostudományi Kar (benne a fogorvos képzés is), Gyógyszerésztudományi Kar, Zeneművészeti Főiskolai Kar, továbbá a Szent István Egyetemen az Állatorvostudományi Kar.*

2004/6/III/2/3 (Párh) Párhuzamos vizsgálat alá kerülő újabb szakok (a 2004/5/XIV/3. számú MAB határozat módosítása)

A zeneművészet tudományághoz tartozó szakok vizsgálatára egy majdani következő párhuzamos értékelés keretében kerül majd sor. Ez évben 4 (jogász, orvos, fogorvos, gyógyszerész) tudományág párhuzamos vizsgálatára kerül sor.

Fenti határozataiban a testület az alábbi képzések vizsgálatáról hozott határozatot:

JOGI KÉPZÉSEK

Tudományág: 5.3. Állam- és jogtudományok

Képzések/értékelések száma

<i>Képző intézmények</i>	<i>Jogász alapképzés</i>	<i>Doktori iskola</i>	<i>Szakirányú továbbképzési szak</i>	<i>Értékelések száma</i>
ELTE – ÁJK	1	1	13	15
DE – ÁJK	1	-	1	2
KRE – ÁJK	1	1	-	2
ME – ÁJK	1	1	6	8
PPKE – JÁK	1	1	8	10
PTE – ÁJK	1	1	7	9
SZE – JGK	1	1	-	2
SZTE - ÁJK	1	1	3	5
Összesen	8	7	38	53

**Módszertani összefoglaló a
Jogász szakok párhuzamos vizsgálatához**

2005. január

A párhuzamos akkreditáció célja nem a képzések tartalmi meghatározása, nem tananyag egységesítés, vagy harmonizáció, hanem a képzést folytató szakok minőségének értékelése és hitelesítése.

I. Az értékelési eljárás tartalma

Az összeállítás kiinduló szervező elve, hogy a párhuzamos megítélésnek hármasként van célja:

- az egyes képzések színvonalának minősítése és összehasonlítása (a MAB minőségkontroll szempontja)
- a teljes hazai képzési kínálat áttekintése a szakma egésze szempontjából (a szakma önvizsgálata és a felsőoktatás klienseinek szempontja)
- az összkép felhasználása a képzések stratégiai alakításában.

I. 1. A Képesítési követelményeknek és az Akkreditációs követelményeknek való megfelelés vizsgálata

A képzés akkreditációjának a kiindulási alapja a szakos képesítési követelmények rendeletben rögzített tartalma, valamint a MAB általános és az egyes szakokra sajátos akkreditációs követelményei. A képző intézmény vállalhat ugyan többletfeladatokat, s ezt a tantervi előírásokban rögzítheti, de a MAB, a képzés minőségére ügyelve, országos egybevetésben a képesítési követelmények előírásain túl terjedő igényeket nem támaszthat magát az akkreditációt illetően. A véleményalkotás további szempontjait az I. 5. pont alatt ismertetjük.

A szakok képesítési követelményei tartalmazzanak olyan célmegjelöléseket, amelyeknek többféle intézményi értelmezése születhet meg és jelentkezhethet az intézményi tantervben és az oktatás gyakorlatában. Az értelmezés tág tere nyílik olyan fogalmakkal kapcsolatban, mint „a tudományok átfogó ismerete”, „a szakma gyakorlati követelményeinek teljesítése”, s szakirányok terén „speciális jártasság és felkészültség”, „a hivatásra való felkészítés”. Sem itt, sem más szak vonatkozása-

sában nincs olyan általános konszenzus ezekkel az absztrakt célkitűzésekkel kapcsolatban, mint amilyen az egyes megjelölt tanulmányi területek meghatározásában fennáll. A párhuzamos megítélés egyik előnye éppen ezeknek a készségekre, illetve a szakmai értékrendre vonatkozó megfogalmazásoknak a közös értelmezése, a követelmények előírásainak a helyzetet és a lehetőségeket figyelembe vevő interpretálása.

A képesítési követelmények érvényesülésével kapcsolatban intézményközi egybevetésben is vizsgálendő, hogy:

- a tételen megjelölt tanulmányi területek és témakörök szerepelnek-e az intézmény tantervében, s jelenlétük megfelel-e az előírt arányoknak,
- az intézményi tanterv és oktatási gyakorlat sajátosságait feltételezve és tudomásul véve általánosságban megfelelő-e az elméleti és gyakorlati stúdiumok aránya,
- hogyan alakul a tanterv realizálásának folyamata a tanulmányi félévek tervbe vett és valóra váltott tanrendjében,
- az elméleti és gyakorlati foglalkozások támaszkodhatnak-e oktatási segédletekre, s az előírt tanulmányi területek és témakörök megismerését milyen kötelező és ajánlott szakirodalom, illetőleg más információhordozón biztosított tananyag támogatja, mennyire realiztikus a szakirodalmi követelmény, mennyire segíti vagy gátolja az intézmény infrastrukturális háttere (a tudományág megkövetelte szempontok figyelembe vételével) a képesítési követelmények teljesülését a képzés során,
- az intézményi tantervekben megjelenő képesítési követelmények érvényesülését dokumentálják-e a diákok írásos munkái (írásbeli vizsga anyaga, műhelymunka, szakdolgozat), melyekből kitűnik, hogy a meghatározott tudományterület és téma oktatása az elvárható eredményre vezetett-e, s a számonkérés megfelelőképpen garantálja-e a diplomaszerezéshez elengedhetetlen tanulmányi teljesítést,
- a szakfelelős, az alaptárgyak felelősei megfelelnek-e az akkreditációs követelményeknek? Ezt az utóbbi (bemeneti) szempontot a MAB titkársági apparátusa ellenőrzi.

Célszerű vizsgálni néhány szervezeti mozzanatot is:

- a képzések a szélesebb befoglaló szervezeten (pl. intézet, kar, egyetem) belül hogyan kapnak pénzügyi támogatást. Súlyos elmentmondások vannak a követelmények és a képzési feltételek kö-

zött. Bár ez nem a MAB hatásköre, a színvonalat érinti, s ezért foglalkozni kell vele.

- a vezetés elfogadottsága, a képzést befolyásoló esetleges konfliktusok a szak oktatói karában, illetve a szak és a tágabb egyetemi közeg között.

Mindezek a szempontok mind az önmegítélésben, mind a külső megítélésben követendők. Ehhez

- a képzőhelyeknek meg kell kapniuk (mintegy emlékeztetőként) az érvényes képesítési és akkreditációs követelményeket, mint a II. rész még kitér rá,
- a külső megítélőknek pedig ugyanezt és a tanterveket, tematikákat, az aktív tanárok rövid életrajzeit, s ők kérhetnek dolgozatokat és szakdolgozatokat is a diákoktól, s konzultálhatnak a szak és az egyetem vezetőivel.

I. 2. A képzési folyamat elemzése

Ez a szempont olyan mozzanatokat foglal magába, amelyek a képzés interakcióival, az ehhez kapcsolódó értékelésekkel, a kimenet befolyásolásával és követésével kapcsolatosak. Olyan mozzanatokkal, mint a „kontaktusok jellege, fejlesztések, terhelések, számonkérés, minőségbiztosítás, elhelyezkedés”.

A tényleges értékelés a következő szempontok önbeszámolón alapuló és külső megítélése.

A részletes elemzést megelőző átfogó szempontok lehetnek:

- milyen beiskolázási formák (nappali, esti, levelező, székhelyen kívüli, távoktatás) vannak, ezek aránya és tanári ellátottsága milyen,
- milyen támogatott kutatási és fejlesztési munkák folynak a képzőhelyen, mennyire vonják ebbe be a diákokat?

A. A kurzusok jellege

1. Az egyes tantárgyak oktatásában milyen arányban fordulnak elő
  - a.) tantermi előadás egész évfolyamnak
  - b.) szemináriumi foglalkozás tanulócsoporthoz
  - c.) hospitálás a szaknak megfelelő gyakorlóhelyen (bíróságon, stb.)

2. A tantervi órakeretből milyen arányt jelent az egyéni felkészülés illetve „kontaktóra”.
3. Vannak-e, és milyen mennyiségben
  - a.) önálló empirikus, kutatási jellegű feladatok
  - b.) a tudományág specifikumainak megfelelően a gyakorlathoz kapcsolódó önálló empirikus feladatok
  - c.) csoportos projektek
4. Milyen mennyiségben fordulnak elő szakirodalmi feldolgozáson alapuló szemináriumi dolgozatok
5. Biztosítanak-e egyéni konzultációs lehetőségeket
  - a.) vizsgákra felkészülésben
  - b.) az egyéni illetve csoportos feladatok megoldásában
6. A szakdolgozatoknál
  - a.) javasolnak-e témákat, vagy ezt a diákok maguk találják ki?
  - b.) milyen segítséget adnak a szakdolgozatok elkészítésében?
7. Milyen mértékben és formában vonnak be a külső (gyakorlati illetve kutatási) intézményeket az oktatásba?

B. Módszertani oldal

1. Vannak-e intézményes lehetőségek a tanulással kapcsolatos módszertani segítségnyújtásra?
2. Kialakították-e a szakmai szocializációra intézményes formákat?
3. Milyen lehetőségek vannak az informatikai tudás elsajátítására?
4. Milyen lehetőségek vannak a szakirodalmi tájékozódásra?
  - a.) A könyvtár(ak) állapota (állománya, olvasási és kölcsönzési lehetőségek, másolás)
  - b.) Miként biztosítják a hozzáférést a kötelező és ajánlott irodalomhoz?
  - c.) Számítógépes lehetőségek (adatbázisok, kereső rendszerek, *full-text* hozzáférések)

- d.) Mennyire várják el az idegen nyelvű olvasást különböző feladatokban (referátum, házi dolgozat, szakdolgozat)?
5. Milyen mértékben állnak rendelkezésre tankönyvek és jegyzetek az egyes tárgyak oktatásában?
6. Milyen a nem nappali tagozatok taneszköz, könyvtár és informatikai ellátása?
7. Milyen lehetőségek, támogatások vannak
- a.) külföldi részképzésre,
  - b.) részvételre szakmai rendezvényeken,
  - c.) más szakok kapcsolódó óráinak hallgatására?
8. Milyen módon választanak a diákok szakdolgozati témát?
- a.) Van-e formális téma-lista?
  - b.) Milyen arányban választanak témát az állam-és jogtudományon belül az egyes részterületekről?
9. Hogyan és milyen mértékben biztosítják a tanszékek a hallgatókkal való rendszeres (folyamatos) és személyes kapcsolatfelvétel lehetőségét?
10. Milyen sikerek és gondok jellemzik a tudományos diákköri mozgalmat?

C. Időmérlegek

1. Mennyi időt vesz igénybe a szakmai gyakorlat, s milyen időrendben (év közben, nyáron)?
2. Az oktatás során a követelmény hány
- a.) szemináriumi dolgozat,
  - b.) egyéb önálló, írásos dolgozat (pl. tesztbeszámoló, esetbemutató)?

D. Ellenőrzési formák

1. Az elméleti anyag számonkérése
- a.) kollokviumok száma, megoszlása félévenként
  - b.) a kollokviumok megoszlása jellegük szerint (szóbeli, írásbeli, illetve az utóbbi esetben a teszt vagy esszé jelleg)

c.) az alapvizsgák illetve szigorlatok jellege (van-e írásbeli rész, bizottság előtt történik-e, van-e gyakorlati része).

2. A gyakorlatokat miként értékeli (külön tárgyként vagy az elmélettel együtt)?

3. Hogyan kerül be az értékelésbe a szakmai gyakorlat?

E. *Minősegbiztosítás*

1. Létezik-e a szakon belül rendszer jellegű minősegbiztosítás?
2. A diákok intézményes formában értékeli-e az oktatókat?
2. A vezető oktatók megismerik-e beosztottaik teljesítményét (pl. óralátogatások, írásbeli munkák elolvasása, részvétel kollokviumokon)?
3. Milyen elismerése van a minőségi oktatói teljesítménynek?
4. Áttekintik-e rendszeresen az oktatás belső összefüggéseit (az egyes tárgyak anyagának egymásra épülését, az esetleges átfedéseket, stb.)?
5. Miként alakul a teljes munkaidőben és a részmunkaidőben foglalkoztatott oktatók aránya?
6. Milyen adatok állnak rendelkezésre az oktatók külföldi kapcsolatairól (tagság, tisztség, vendégelőadói meghívás, konferenciákon való részvétel illetve szereplés, publikáció), és a külföldi oktatók kapcsolatairól a karral? Vannak-e intézményes külkapcsolatok?
7. Hogyan alakul az oktatók tudományos-közéleti tevékenysége?
8. A többes munkaviszonyban álló oktatók milyen arányban tekintik elsődlegesnek a Karhoz fűződő jogviszonyt?

F. *Az egyetemi és egyetem utáni pálya*

1. Beiratkozottak körülbelül hány százaléka fejezi be a képzést az irányadó képzési időben (megszakítás nélkül)?
2. Mennyi idő alatt végzik el a szakot átlagosan, és milyen az eloszlás?
3. Milyen arányban kerülnek be a végzetek a szakképzésbe?
4. Milyen a PhD képzésben résztvevők aránya/mennyisége?
5. A végzést követő 5 éven belül a hallgatók hány százaléka iratkozik be szakirányú továbbképzésre, és milyen az eloszlás?

I. 3. A készségek, képességek, szakmai jártasságok vizsgálata. Tudások, attitűdök és kimeneti értékelésük lehetőségei

Különös hangsúlyt kell helyezni a **készségek, attitűdök és a szakmai jártasság** kifejlesztésére. Ennek szellemében a képzés során ki kell alakítani a pályára készülők azon készségeit, melyeket a továbbiakban szakmai jártasságnak nevezünk.

A 10 féléves képzés egészének valamennyi megkívánt szakmai jártasságot le kell fednie. **A magyar kreditrendszer egyelőre a képzést mennyiségi oldalról szabályozta**, de a kreditérték nem jelzi azt, hogy az adott tárgy milyen mértékben járul hozzá a kompetens jogász fejlesztéséhez. A kreditrendszer finomításának lehetőségét is látjuk abban, hogy a képzéseket, (sőt az egyes tantárgyakat is) megítélhetővé tesszük szakmai jártasságot fejlesztő értékük szerint. Az I.1 és 2 szempontok szerinti ön- és külső megítélés arra válaszolhat, mit és milyen rendszer (folyamat) keretében tanítunk a jövőendő szakembereknek. A “hogyan, milyen nívón és milyen eredményességgel” kérdésére a szakmai jártasság vizsgálata ad választ.

1. Az adott tudományág átfogó ismerete;
2. A szakma gyakorlati követelményeinek teljesítése;
3. Speciális jártasság és felkészültség (a szakirányok terén); továbbá
4. A hivatásra való felkészítés.

Az alábbiakban a szakmai jártassági csoportok összetevőit ismertetjük, ami egyben körvonalazza a megítélés tartalmi körvonalait is.

1. Az adott tudományág átfogó ismerete

Ebbe a főcsoportba az “alapvető elméleti ismeretek” tartoznak. Az elméleti tananyag tudás-szintű ismeretének összetevőit tartalmazó szakmai jártasság-kategória valamennyi - oktatott és számon kért – elméleti tantárgyat magába foglalja. Az oktató intézmény saját belső minőségellenőrzési rendszere (az oktatott tárgyra, tanári megfelelésre, hiányokra és pozitívumokra vonatkozó tantárgyankénti önellenőrzés) segítheti a külső megítélőnek is a tudásszintű ismeretek terén elvárt, hallgatói teljesítményben (szigorlatok, záróvizsgák) is tükröződő szakmai jártasság megítélését. “Elméleti” ismeretet képvisel minden tantárgy, amely kollokviummal (szigorlattal) zárul.

2. A szakma gyakorlati követelményeinek teljesítési kompetenciája

A szakmai jártasság lista tükrözze, mely készségek birtokában kell lennie a hallgatónak a 10 féléves képzés végén. A látogató bizottság tagjainak arra kell helyezniük a hangsúlyt, hogy felmérjék, milyen konkrét (gyakorlatok, tréningek, hallgatói önálló előadástartás stb.) segítséget nyújt a képzőhely a vonatkozó szakmai jártasságok kibontakoztatásához. A diákok viszont megfelelő információt adhatnak arról, hogy a képzőhely segítségek milyen mértékben járultak hozzá a jövődjogász szakmai jártasságának fejlődéséhez.

A szakmai jártasság ön- és külső ellenőrzésének lehetőségei

Átfogó értékelési lehetőség:

1. Foglalkozások, órák, gyakorlatok, szemináriumok látogatása, melyek “megfeleléséről” a minőségbiztosítás helyi rendszerének (hallgatói) visszacsatolásai (kurzusminősítések) adnak “ígérvényt”.
2. Évfolyamonkénti diákinterjúk a szakmai jártasságokról.
3. Betekintés a hallgatók gyakorlati stúdiumain létrehozott produktumokba (vizsgálatok, anyagfeldolgozás, gyakorlati írásbeli dolgozatok, stb.).

Részletes, az egyes szakmai jártasságokra, illetve egységekre vonatkozó ön- és külső értékelés

Az intézményi önértékelés bázisát a minőségbiztosítás keretében végzett hallgatói visszacsatolások képezhetik. Ha az egyes jártasságok fejlődésére nézve is visszacsatolási dokumentumokat kívánunk, úgy a fent felsorolt szakmai jártasságokra nézve is – ötfokozatú skálán – történő kérdőíves felmérést alkalmazhatunk. Egyelőre ez kevésbé látszik megvalósíthatónak.

A látogató bizottság tagjai tájékozódjanak a felől is, hogy a képzés milyen módon és mértékben szolgálja az 54/2000 (IV.13.) Korm. rendelet mellékletének 1. pontjában meghatározott képzési célt. Így a vizsgálat terjedjen ki arra is, hogy a képzés során a korszerűség, a sokoldalúság és a jogász hivatás sajátos erkölcsi értékei elsajátításának feltételeit megteremtik-e és milyen sikerrel. (pl.: az informatikai eszközök használata, az idegen nyelvi képzés és eredményei, jártasság a társtudományok alapismereteiben, a jogász pályán során érvényesí-

tendő morális kritériumok, mint pl. a tárgyilagosság, az alaposág, a méltányosság, továbbá a jogászai hagyományok ápolása, illetve teremtése.)

A fentieket a szakirányú képzés vizsgálata során is megfelelően kell alkalmazni.

Az interjú hallgatói anonimitást biztosít, ugyanakkor egy – erre a funkcióra kijelölt – személy aláírásával hitelesítheti a látogató bizottság szükség esetén elkészített jegyzőkönyvét, mely csatolt dokumentumként kerülhet a MAB elé.

A látogató bizottság feladata, hogy az interjúk alapján nyert tapasztalatokról összegző szöveges véleményt írjanak a MAB számára a szakmai jártasságok fejlesztéséről, szem előtt tartva a szakmai jártasság listát.

I. 4. A felhasználói szempontok

A felhasználói szempontú megítélésben tekintett felhasználói körök a következők:

1. *Az egyetemi diákok.*
2. *A potenciális diákok.*
3. *A végzett diákok* (véleményük különösen fontos lehet).
4. *A szakképzések* (mint az alkalmazók és a végzett diplomások közötti fontos „közvetítő felhasználók”).
5. *A munkaerőpiacnak az a része*, ahol jelentős számban elhelyezkednek, illetve elhelyezkedhetnének a végzettek. Ezek a munkaadók mint megrendelők fontosak.

A megítélés három fő szempontja:

1. a kapcsolat jellege
2. a célcsoportok
3. az információk felhasználása.

1. A kapcsolat jellege:

- tart-e az egyetem kapcsolatot a felhasználói körökkel,
- ha igen, milyen ez a kapcsolat (formalizált, rendszeres vagy esetleges, véletlenszerű, informális-e)

2. A kapcsolatot mind a négy (vagy több) felhasználói körben, mint célcsoportban, vizsgálni kell

- **potenciális diákok** (pl.: idejében megismerik-e a potenciális diákok az egyetem képzési rendjét és céljait?)
- **diákok:**
  - ❖ Tájékoztatást kapnak-e az egyes kurzusok követelményeiről?
  - ❖ Tájékoztatást kapnak-e az egyes kurzusok vizsgakövetelményeiről?
  - ❖ Milyen a tájékoztatás formája (pl. van-e, és milyen állapotú a képzéssel foglalkozó honlap)?
- **végzettek**
- **szakképzések**
- **munkaadók** (esetleg az egyes területeket képviselő csoportok szerinti bontásban)

3. Használják-e az egyes célcsoportoktól szerzett információt a képzés fejlesztésében, azaz:

- Milyen konkrét tartalmi, szerkezeti stb. változásokat vezettek be ezen információk szerint (új kurzusok, szakirányok, megszüntetett kurzusok, oktatói mobilitás stb.)?
- Milyen indokolható változtatást nem sikerült még végrehajtani és ennek milyen okai vannak?
- Módjuk van-e a diákoknak az oktatással kapcsolatos visszajelzésre?

Mindhárom szempontra térjen ki az önértékelés és a külső értékelés is. Néhány példa a lehetséges adatforrásokra:

- *szakos nyílt napok*
- *nagy publicitású (diák) rendezvények*
- *elhelyezkedést segítő felhasználói kapcsolatok*

I. 5. Az akkreditációs és az értékelési szempontok

A párhuzamos megítélést végző bizottság, az I.1-4 alatti szempontoknak megfelelő munkája alapján kétféle összegzést készít mindegyik értékelt képzőhelyről.

- **Akkreditációs minősítés.**
- **Kiegészítő minőségi vélemény.**

Az akkreditációs minősítés – elsősorban az I.1 alatti kritériumokra alapozva – háromféle lehet:

- akkreditálható,
- feltételesen akkreditálható (határozott időre),
- nem akkreditálható.

Az akkreditációs minősítést szöveges indoklás támasztja alá.

Kiegészítő minőségi vélemény: a teljes megítélési folyamat alapján, az egyes képzések részletes szöveges értékelése. Ennek elsődleges célja a minőségbiztosítás segítése. Az összegzés olyan mozzanatokat emelhet ki, mint pl.

- a szakmai jártasságok kiegyensúlyozott fejlesztése;
- a képzés fizikai körülményei;
- az oktatói állomány kor és státusz szerinti összetétele;
- önálló kutatáshoz szükséges ismeretek oktatása;
- bekapcsolódás kutatómunkába;
- bekapcsolódás gyakorlati munkába;
- informatikai oktatás és ellátottság;
- nemzetközi kapcsolatok (oktatók, diákok).

II. Az értékelés menete

II.1. Az önértékelési eljárás menete

Kikre vonatkozik a megítélés?

A párhuzamos értékelésben a tudományágban folytatott alapképzések, szakirányú továbbképzések és doktori iskolák felmérésére kerül sor. Azokon a szakokon, ahol esti, levelező, székhelyen kívüli, távoktatási formában is folytatnak képzést, a képzési formák értékelését is el kell végezni.

A párhuzamos értékelés „testre szabott” módszertanát a MAB 2005. januári plénuma elé kell terjeszteni elfogadásra.

II.2. A látogató bizottság munkája

A látogató bizottságnak három hétre van szüksége a megkapott önértékelések feldolgozásához.

- A látogatásokra 2005. április 10 - május 20. között kerülhet sor, rotációs szervezésben. A látogatás időtartamában a Látogató Bizottságok a felkészülés során állapotodnak meg. (A korábbi hasonló értékelések során az LB-k egy-egy napos látogatást tettek az intézményekben.)
- A látogató bizottság ezt követően egy hónap alatt készíti el jelentését.

Továbbiakban lásd az Ütemtervet.

II.3. Kiválósági megítélés

A „Kiváló” megkülönböztető minősítés az akkreditációs alapskálán meghatározott minősítéseken túl (ld. I.5. pont) pályázható. Az önértékelés készítése során az intézmény úgy ítélheti meg, hogy az alább felsorolt és további, az adott szak specifikumait bemutató kiválósági kritériumok jellemzőek az értékelt szakra (tagozatra). A „Kiváló” minősítésre ezek bemutatásával pályázhat.

- a tanórák legalább 70%-át teljes munkaidőben foglalkoztatott oktatók tartják;
- minősítettek magas aránya az összes teljes munkaidejű tanár között.
- a képzés oktatóihoz kapcsolódva, helyben sok kutatási program van, jelentős tudományos teljesítmény
- az idegen nyelvű anyag használata a képzésben;
- szervezett külföldi képzések, tanulmányutak a hallgatók számára;
- kiemelkedő OTDK eredmények (1-3. helyezések);
- vendégoktatók (külföldiek is) rendszeres meghívása;
- tudományos rendezvények, konferenciák szervezése;
- a képzőhely gondozta kiadványok, folyóirat- és/vagy könyvkiadás;
- eredményesen működő belső minőségbiztosítási rendszer.
- egyéb tényezők, az adott képzés specifikumainak megfelelően (pl. kiemelkedő oktatási-kutatási tevékenység egy-egy szűkebb szakterületen).

Lásd még a MAB 2004/7/III/4. sz. határozatát a *Kiválósági hely cím odaítélésének eljárási rendjéről*.

Útmutató az önértékelések elkészítéséhez

Jogász szakok párhuzamos vizsgálata

A vizsgálandó alapképzési/alapképzési és szakirányú továbbképzési szakok, valamint doktori iskolák párhuzamos vizsgálatának **célja** egyrészt az adott szakok **akkreditációja**, másrészt a minőségük megőrzése és javítása érdekében végzett részletes, összehasonlító elemeket is tartalmazó **értékelés**, s a széles **társadalmi nyilvánosság tájékoztatása** a vizsgált képzések minőségéről. Az így kapott akkreditáció hatálya 8 év, ami azt jelenti, hogy, amennyiben a szakot oktató intézmény következő intézményi akkreditációs vizsgálatára a párhuzamos szakértékeléseket lezáró MAB határozat keltétől számított 8 éven belül kerül sor, akkor azon eljárás keretében a most akkreditált szakot nem kell újra részletesen vizsgálni.

A párhuzamos értékelés utáni **következő intézményi akkreditációs vizsgálatkor** (második intézményi akkreditációs kör) az adott, *általános orvos* szak **térjen ki** a párhuzamos értékelés során esetleg feltárt hiányosságokra. *(A 2004/05 tanévben párhuzamos értékelésre kerülő képzéseknek a jelen önértékelésen túl nem kell éves jelentést benyújtaniuk a MAB számára!)*

A párhuzamos szakakkreditációs vizsgálat tehát **kettős fókuszú**:

- a) **a képesítési követelményeknek és a MAB akkreditációs követelményrendszerének való megfelelés vizsgálata** (akkreditációs hangsúly, a megítélés alapja az önértékelés (I.), II.-III. fejezete),
- b) **az oktatási-tanulási folyamat és eredményeinek (kompetenciák) vizsgálata** (értékelési-tanácsadási, minőségjavítási hangsúly, az értékelés alapja az önértékelés (I.), IV.-VIII. fejezete).

1. Az önértékelést **szakonként** kell elkészíteni.
2. A **doktori iskolák** önértékeléséhez külön útmutatót adunk közre.
3. Kérjük, hogy a nyitott kérdésekre lehetőleg **rövid, lényegretörő válaszokat** adjanak.

A szak önértékelésének egyes **fejezetei**, azok szerkezete és tartalma a következő:

I. Adatok a szakról

(Kérjük, hogy a feleletválasztós kérdésekre adott választ **félkövér + aláhúzással** jelöljék.)

1. Intézmény:
2. Kar:
3. A szak megnevezése:
4. Képzési szint:
5. Képzési forma és idő: nappali .....félév
6. Szakfelelős adatai
     név:
     beosztás:
     tudományos fokozat:
     jogviszony típusa: a) teljes munkaidőben foglalkoztatott
                           b) részmunkaidőben foglalkoztatott
                           c) megbízási szerződéses
                           d) egyéb
7. A szakfelelősi funkció betöltésének szempontjai:
     (Kérjük, mutassák be, hogyan, milyen szempontok alapján jelölik ki a szakfelelőst.)
     Ki dönt a szakfelelős megbízásáról?
8. A szak helye a kar/intézmény szervezetében (szervezeti ábra [organogram])
9. A szak szervezete, feladatok és hatáskörök feltüntetésével (organogram, szervezeti egységek, felelősök).
10. A szak oktatóinak adatai – beosztás és életkor

Beosztás	Oktatók száma	Oktatók száma születési év szerint					Összes oktatóból teljes munkaidőben foglalkoztatott (fő)
		1944 és előtte	1945-54	1955-64	1965-74	1975 és utána	
egyetemi tanár							
főiskolai tanár							
egyetemi docens							
főiskolai docens							
egy. adjunktus							

Beosztás	Oktatók száma	Oktatók száma születési év szerint					Összes oktatóból teljes munkaidőben foglalkoztatott (fő)
		1944 és előtte	1945-54	1955-64	1965-74	1975 és utána	
főisk. adjunktus							
egy. tanársegéd							
főisk. tanársegéd							
kutató							
doktorandusz							
egyéb							
Összesen							

Szöveges észrevételek a fentiekhez (ha vannak):

11. A szak oktatóinak adatai – beosztás és minősítettség

Beosztás	Személyek száma	Legmagasabb fokozata/címe ¹ (személyek száma)				
		Dr. univ	PhD	CSc.	DSc.	MTA tag
egyetemi tanár						
főiskolai tanár						
egyetemi docens						
főiskolai docens						
egy. adjunktus						
főisk. adjunktus						
egy. tanársegéd						
főisk. tanársegéd						
kutató						
doktorandusz						
egyéb						
Összesen						

Szöveges észrevételek a fentiekhez (ha vannak):

¹ Egy személy csak egyszer szerepeljen (a legmagasabb fokozata/címe oszlopában).

12. A szak tevékenységét segítő nem oktatói besorolású személyzet

Megnevezés, típus (adminisztratív, informati- ka, stb.)	Személyek száma	Ebből teljes munkaidőben foglalk.

Szöveges észrevételek a fentiekhez (ha vannak):

II. A képesítési követelményeknek való megfelelés

Kérjük, mutassák be, hogy a szakon folyó képzés megfelel a képesítési követelményeknek (36/1996. (III.5.) Korm. rend.).

Számoljanak be specifikus képzési céljaikról is, ha vannak ilyenek. (Lásd a *Módszertani összefoglaló* I.1. pontját.)

(Terjedelem: max. 2-3 oldal!)

III. A MAB szakakkreditációs minimum-követelményeinek való megfelelés

A minimum-követelményeknek való megfelelés a szak legutóbbi éves jelentése alapján vizsgálható. Kérjük, hogy ebben a fejezetben a fenti jelentéshez képest **azóta történt változásokat** mutassák be.

Kérjük továbbá, hogy amennyiben a **kutatásra** és az **infrastruktúrára** vonatkozóan nem szerepeltek az éves jelentésben az alábbi adatok, ezeket most adják meg:

(A legutóbbi éves jelentésre adott MAB véleményt emlékeztetőül csatoljuk!)

1. A karon a szak tudományágában működő tudományos műhelyek² illetve kutatási területek:

Megnevezés	Országosan ismert I/N	Nemzetközileg ismert I/N

Az országos/nemzetközi ismertséget kérjük, szövegesen indokolják:

2. A vezető oktatók (egyetemi/főiskolai tanár, docens) publikációs jegyzékéből oktatónként az elmúlt **5 év** maximum öt legfontosabb publikációja:

² “Konkrét kutatási / fejlesztési / alkotói témakörben szakmailag elismert teljesítményt felmutató munkatársi kör.” (MAB követelményrendszer)

Jelentések a magyar felsőoktatás minőségéről 3.

---

3. Az elmúlt **5 évben** a szakot (oktatóit) érintő **maximum 10** legfontosabb elnyert kutatási pályázat³:

A pályázat típusa és a nyertes pályázat azonosítója	Résztevő személyek a szak oktatói közül	Év (-tól-ig)

...

4. Az elmúlt **5 évben** a szak oktatói által elnyert tudományos díjak⁴:

Név	Díj	Év	2003/04-ben is a szak oktatója I/N

...

5. Doktori képzésben résztvevő oktatók (az elmúlt 5 évben)

Tanév	Személyek száma		Összesből teljes munkaidőben foglalkoztatott
	csak előadó	tutor (is)	
2000/01			

...

6. Kérjük, mutassák be a **2004/05-es tanévre** a szak rendelkezésére álló infrastruktúrát.

Ha a szükségesnek tartják, jelezzék a korábbi évekhez képesti változásokat is.

(„A MAB akkreditációs követelményrendszer” c. anyag szerint, a szakakkreditációra vonatkozóan. Lásd honlapunkon www.mab.hu, a Szabályok menüpontban.)

(Terjedelem: lehetőleg max. 2. oldal!)

IV. A szak hallgatói

1. Jelentkezési és felvételi adatok (az elmúlt **5 tanévben**)

---

³ Nem minimum követelmény.

⁴ Nem minimum követelmény.

Jelentések a magyar felsőoktatás minőségéről 3.

Tanév	Jelentkezők száma		Felvételi keret (Tervezett felvétel)	Felvettek száma		Felvételi ponthatár (áll.finansz./ költs.tér)	Diplomát szerzettek száma
	Össz.	1. helyen		állami finansz.	költség-térítéses		
2000/01							

...

Szöveges észrevételek a fentiekhez (ha vannak):

2. Hallgatói teljesítmény és lemorzsolódás

a) tábla

Tanév 1. félév	Beiratkozott hallgatók száma					
	I. évf.	II. évf.	III. évf.	IV. évf.	V. évf.	Összesen
2000/01						
2001/02						
2002/03						
2003/04						
2004/05						

b) tábla

Tanév	Év végi vizsgáit letette (fő – adott tanév 1. félévére beiratkozottak %-ában)									
	I. évf.		II. évf.		III. évf.		IV. évf.		V. évf.	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
2000/01										
2001/02										
2002/03										
2003/04										

Szöveges észrevételek a fentiekhez (ha vannak):

3. Államilag elismert nyelvvizsgával rendelkezők száma

Tanév	a felvettek közül a felvételtkor (fő – %)	Az adott tanévben nyelvvizsgát szerzett hallgatók száma (fő/összlétszám %)
2000/01		
2001/02		
2002/03		
2003/04		
2004/05		

Szöveges észrevételek a fentiekhez (ha vannak):

V. Az oktatási folyamat és eredményei

Ebben a fejezetben először a **kompetenciák fejlesztésének** bemutatását kérjük lehetőleg a következő, javasolt szerkezetben (rövid, lényegretörő válaszokkal):

1. Milyen kompetenciák megszerzését tartja fontosnak a szak? Miért?
2. Hogyan biztosítják ezek kifejlését?
3. Hogyan vizsgálják a kifejlés eredményességét?

A **képzési folyamat** elemzésének részletes szempontjait a **Módszertani összefoglaló I.2. pontja** taglalja, kérjük az önértékelés elkészítésekor ezeket vegyék figyelembe.

4. Kérjük, hogy válaszoljon a következő kérdésekre is:
Oktatják-e a szakon az **önálló kutatáshoz** szükséges ismereteket? (Tudományelmélet, kutatómódszertan, irodalomkeresés, kutatás-etika, adatvédelem, statisztikai számítások stb.)
Ha igen, mit, mikor, milyen mélységben?

5. Milyen módon, formában, mélységben oktatnak **számítógépes ismereteket**?

A hallgatók számítógéphez és internethez való hozzáférési lehetőségei.

6. Használják-e a **számítógépek** nyújtotta lehetőségeket az oktatás-kutatás-gyakorlat **segítésére** rendszeres, szervezett formában?

7. Tájékozódás a **társterületek** felé, áthallgatások lehetősége.

8. A **szakdolgozati témaválasztás** gyakorlata

- a) Becslésük szerint a szakdolgozati témákat milyen arányban kezdeményezik az
oktatók: .....%
hallgatók: .....%
egyéb: .....% (pl. külső személy, szervezet)

- b) A vezető oktatók (tanár, docens) hány szakdolgozat elkészítését irányították?

Oktató neve	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04

...

- c) Milyen arányban választanak témát az orvostudományok egyes területeiről?
9. Kérjük, számoljanak be röviden a **záróvizsga bizottságok** munkájáról, tapasztalataikról, s ezek visszacsatolásáról az oktatási folyamatba.
10. **Hallgatók számára nyújtott szolgáltatások**
- a) Milyen hallgatói szolgáltatásokat biztosít a szak?
b) Milyen hallgatói szolgáltatások állnak kari/intézményi szinten a hallgatók rendelkezésére?
11. **Végzett hallgatók pályakövetése**
Figyelemmel kíséri-e a szak a végzett hallgatók elhelyezkedését, további pályáját?
Ha igen, hogyan?

VI. (C)SWOT analízis

Kérjük, mutassák be a szak működésének

- a) külső korlátait,
b) erősségeit,
c) gyengéit,
d) fejlesztési, előrelépési lehetőségeit,
e) veszélyeztető tényezőit.

Kérjük, hogy a leírás-bemutató mellett többségben legyenek az **értékelő-elemző megállapítások**. Az elemzés összesen ne haladja meg a 3-4 oldalnyi terjedelmet.

VII. Minőségbiztosítás, minőségfejlesztés

1. Folyik-e a szakon belső, rendszeres, szervezett minőségbiztosítási tevékenység? Ha igen, miben áll, mik a céljai, s a legfontosabb elemei?
2. Ki(k) a szak minőségbiztosítási felelőse(i)? (Név, beosztás/munkakör)
3. Hogyan biztosítja és fejleszti a szak saját minőségét a
- a) bemenet szintjén
oktatók:
hallgatók:
eszköz- és infrastrukturális ellátottság:
- b) az oktatási-tanulási folyamatban
oktatók:

hallgatók:

eszköz- és infrastrukturális ellátottság:

- c) az oktatás-tanulás kimeneteit illetően:
4. Végez-e a szak saját működésére vonatkozó megkérdezéseket a következők körében? (Ha igen, válaszaikat részletezzék.)
    - a) oktatók
    - b) hallgatók
    - c) segédszemélyzet
    - d) végzett hallgatók
    - e) felhasználók
    - f) egyéb:
  5. Mi történik a megkérdezések eredményeivel, hogyan hasznosítják azokat? (Ha szükséges, típusonként részletezve.)
  6. A felhasználói szempontok érvényesülése a képzésben
Kérjük, ezt a kérdéskört a **Módszertani összefoglaló I.4. pontja** szerint tárgyalják.
  7. Kérjük, mutassák be röviden tananyag-fejlesztési tevékenységüket. (Motiváció, rendszeresség, hallgatói érdeklődés, szakterületi fejlemények, oktatói érdekek és (ön)célok, felhasználói elvárások.)
  8. Kérjük, mutassák be az elmúlt 4-5 év minőségfejlesztési tevékenységének eredményeit.
(pl. a hazai (NKF, AKF stb.) és EU. pályázati aktivitás és eredményessége.)
  9. Hogyan ellenőrzik céljaik megvalósulását? Történtek-e, történnek-e korrekciók a célok elérésének veszélyeztetettsége vagy megghiúsulása esetén?
  10. Egyéb megjegyzések (pl. külső értékelések, minőségi vizsgálatok).

VIII. Kapcsolatok

Kérjük, mutassák be röviden (max. 2 oldalban, adatokkal alátámasztva) hazai és külföldi kapcsolataikat, más szakokkal, személyekkel, intézményekkel, szervezetekkel folytatott együttműködéseiket.

Részt vesznek-e EU együttműködési konzorciumokban, vagy hazai pályázati kollaborációkban?

IX. Eddigi akkreditációs tapasztalatok

Kérjük, számoljanak be eddigi – pozitív és negatív – akkreditációs tapasztalataikról.

Köszönjük szépen munkájukat!

Függelék

Kiválósági kritériumok

Kérjük, jelezzék és indokolják, ha megítélésük szerint megfelelnek a következő kiválósági kritériumok valamelyikének.

(A fejezet kitöltése opcionális, csak a kiválósági címre pályázó képzések töltsék ki!)

1. A tanórák legalább 70%-át teljes munkaidőben foglalkoztatott, helyben élő oktatók tartják.
2. Minősítettek magas aránya az összes teljes munkaidőben foglalkoztatott oktató között.
3. Jelentős tudományos teljesítmény, sok helyi kutatási program.
4. A tudományág eredményeinek gyors követése és beépítése az oktatásba.
5. Idegen nyelvű anyagok használata a képzésben.
6. Szervezett külföldi képzések, tanulmányutak a hallgatók számára.
7. Kiemelkedő OTDK eredmények (1-3. helyezések).
8. Vendégoktatók (külföldiek is) rendszeres meghívása.
9. Saját oktatók vendégszereplései, előadásai külföldön.
10. Tudományos rendezvények, konferenciák szervezése.
11. A képzőhely gondozta kiadványok, folyóirat- és/vagy könyvkiadás.
12. Eredményesen működő belső minőségbiztosítási rendszer (részletesen bemutatandó a VII. fejezetben).
13. Egyéb tényezők, az adott képzés specifikumainak megfelelően. (pl. milyen nemzetközi és hazai kutatási projektekből vagy multicentrikus klinikai programokban vesz részt?)

Önértékelési útmutató - Működő doktori iskolák akkreditációja

A MAB a működő doktori iskolák akkreditálását az általános akkreditációs eljárások részeként végzi el a szakokhoz kapcsolódóan az alábbiak keretében:

- szakok párhuzamos akkreditációja (2004/2005: orvos, fogorvos, gyógyszerész)
- intézményi akkreditáció.

A fenti akkreditációs eljárások mellett a doktori iskolák működését a MAB a jogszabályi előírásoknak megfelelően *folyamatosan ellenőrzi* az akkreditáció során megismert szakértői véleményekben megfogalmazott kritikai észrevételekre tekintettel, különös figyelmet fordítva a javaslatok alapján végrehajtott korrekciókra.

Az akkreditáció az intézmény által megküldött, a doktori iskola működését *értékelő jelentésre* és a helyszíni látogatás tapasztalataira épül. A látogatások ütemezését és a látogatóbizottság tagjait a MAB a szokásos eljárásban hagyja jóvá.

AZ ÖNÉRTÉKELŐ JELENTÉS

A jelentés tartalma

I. A doktori iskola akkreditációja óta történt változások (Az akkreditációs pályázatban közöltekhez képest történt módosítások, bekövetkezett változások.)

II. Önértékelő jelentés – CSWOT analízis (A/ Külső korlátok B/ Erősségek C/ Gyengeségek D/ Belső korlátok E/ Lehetőségek)

III. A doktori iskola infrastrukturális feltételei

IV. A doktori iskola minőségbiztosítási rendszere, tervezett intézkedések a minőségjavítás érdekében

V. Melléklet – Adatok a doktori iskoláról

A jelentés mellékletének szempontjait a MAB *DI 681/1/2003* számú, az egyetem Doktori Tanácsa elnökének címzett, 2003. április 23-án kelt (másolatban az egyetem rektorának azonos iktatószámmal 2003. május 5-i keltezéssel megküldött) levelének melléklete tartalmazza, melynek címe: *Szempontok a doktori iskolák információszolgáltatásához. Ajánlás a DI-k egységes honlapjaihoz.* (Ugyanezen dokumentum elérhető a MAB honlapján (www.mab.hu) a Tájékoztatók, űrlapok menüpont alatt.)

Az önértékelő jelentés *mellékletének* adatai

I. ....tanévre érvényes aktuális információk a doktori iskoláról

1. A doktori iskola azonosító adatai (1.1-1.5)
2. A doktori iskola vezetője
3. A belső és külső alapító tag oktatók adatai
4. A hallgatók adatai....tanévben
5. Témák (oktatási/képzési programok) a doktori iskolán belül
6. A doktori képzésben meghirdetett tantárgyak
7. Egyéb, az adatszolgáltatás évében meghirdetett előadások (külföldi meghívottak)
8. Tudományos rendezvények a doktori iskola szervezésében, társszervezésében
9. A doktori iskolába való felvétel feltételei (speciális) .....tanévre, a hallgatók kiválasztásának elvei
10. A doktori iskola működési szabályzata

II. Információk a doktori iskola eddigi működéséről

1. Hallgatók adatai a képzés kezdete óta
2. A hallgatók közleményei az adatszolgáltatást megelőző naptári évben
3. A hallgatók részvétele hazai és külföldi konferenciákon ...évben
4. A doktori iskola....évi munkájában részt vevő külföldi vendég-tanárok
5. Külföldi részképzésen résztvevő hallgatók ....évben
6. Részképzésre fogadott hallgatók....évben
7. A doktori iskola közreműködésével a korábbi években szervezett tudományos rendezvények.

A Szempontok II. 1. pontjának melléklete

- A) A fokozatot szerzettek adatai a képzés kezdete óta (név, a disszertáció címe, a védés időpontja)
- B) Az abszolutóriumot szerzettek adatai a képzés kezdete óta (név, a záróvizsga időpontja)

Az I/4-9 és II. /1-7 pontokra, valamint a Melléklet adataira vonatkozóan multi-vagy interdiszciplináris doktori iskola akkreditációja esetén a doktori iskolában képviselt tudományágakra bontva is meg kell adni az információt.

Megjegyzés: A doktori iskolák helyzete és jövője (Készítette: Róna-Tas András a MAB doktori bizottságának elnöke) c. dokumentumban megtalálható elemzési szempontok mind az önértékeléshez mind az akkreditációhoz háttéranyagként szolgálnak. (Megtalálható a MAB honlapján: www.mab.hu)

A DOKTORI ISKOLA AKKREDITÁCIÓJÁNAK SZEMPONTJAI

(MAB állásfoglalás a doktori iskolák létesítéséről és működéséről c. dokumentum 3.-4 sz.,. melléklete alapján.)

1. *Az eddigi működés értékelése*
  - a. A doktori iskola céljai mennyire felelnek meg az elvárható célkitűzéseknek.
  - b. A doktori iskola személyi háttere elegendő-e a kitűzött cél megvalósításához és milyen mértékben reális.
  - c. A hallgatók oktatása a tudományos és oktatói utánpótlás szempontjából.
  - d. Az oktatók teljesítménye (különösen kiemelkedő, illetve elégtelen teljesítmények).
  - e. A kutatási eredmények mérhető és mérlegelhető adatai nemzetközi összehasonlításban
  - f. Műhelyépítés az elitképzés és a kiválóság (pl. a hallgatók irányítása, tanácsadás) szempontjából.
  - g. A témavezetők kiválasztásának szempontjai és működésük hatékonysága.
  - h. A doktori disszertációk minősége.
  - i. Az oktatás és kutatás szervezése, irányítása, különös tekintettel a hatékonyság (pl. az infrastruktúra kihasználása, információk eljuttatása), a nyilvánosság (pl. a védések meghívottjai) és a tudományetika (pl. összeférhetetlenség) szempontjaiból

- j. A doktori iskola felvételi eljárása mennyire kedvez a kiválók kiválasztására.
- k. Az oktatási és kutatási program, a tanulmányi és vizsgarend, a nemzetközi kapcsolatok milyen mértékben szolgálják a kitűzött célok teljesítését?
  - l. A minőségbiztosítás milyen biztosítékokat tartalmaz a magas színvonal megvalósítására?
  - m. A doktori iskola (működési) szabályzata mennyire szolgálja a hallgatók tudományos előrehaladásának céljait? Tartalmaz-e olyan elemeket, amelyek valamilyen szempontból problematikusak?
- 2. *Esetleges javaslatok a minőség biztosítására illetve gazdagítására.*
- 3. *Javaslat a doktori iskola akkreditálására és ennek rövid indokolása a fentiek alapján. Elutasító javaslat esetén ennek részletes indokolása a fentiek alapján.*

A jogász szakok
párhuzamos vizsgálata

AKKREDITÁCIÓS JELENTÉS

Akkreditációs jelentés
A jogász szakok párhuzamos vizsgálata

2006/4/IV/1. sz. MAB határozat

Összefoglalás

A Magyar Akkreditációs Bizottság (MAB) plénuma 2004. novemberében úgy döntött, hogy – egyebek között – elvégzi a jogász szakok, ideértve a szakirányú továbbképzési szakok és a Doktori Iskolák (DI), párhuzamos vizsgálatát és az akkreditálhatóság szempontjából minősíti azokat.

A MAB a vizsgálat lefolytatásával az alábbi Látogató Bizottságot (LB) bízta meg:
elnök:

Prof. em. dr. Gáspárdy László (1937-2006), DSc, a MAB tagja, Állam-, Jog- és Közigazgatás-tudományi Bizottságának (SZB) elnöke

tagok:

Prof. dr. Irk Ferenc DSc, intézetigazgató (OKRI),
Prof. dr. Kajtár István DSc, tanszékvezető (PTE ÁJK)
Prof. dr. Lamm Vanda DSc, intézetigazgató (MTA ÁJTI)
Prof. dr. Csécsy György PhD, tanszékvezető (DE ÁJK),
Dr. Rácz Zoltán PhD, egyetemi docens (ME ÁJK),
Dr. Patay Géza ügyvéd, a felhasználói kör képviselőjében,
Dr. Landi Balázs doktorandusz (ELTE ÁJK),
Dr. Szilágyi Pál doktorandusz (PPKE JÁK),
Balázs Alexandra HÖK-képviselő (SZIE JGK) és
Hajdú József HÖK képviselő (KRE JÁK).

Az LB munkáját dr. Dávid Zsófia szakreferens segítette.

Az LB az érintett intézmények önértékeléseit áttanulmányozta, látogatást tett valamennyi képzési helyen, írásbeli véleményeit az alapszakok, a szakirányú továbbképzési szakok és a DI-k tekintetében külön-külön elkészítette, azokat megvitatás és jóváhagyás végett az SZB elé terjesztette. A SZB az ide másolatban csatolt tartalommal fogadta el a jelentéseket.

A máig folyamatos, egyetemi szintű jogászképzés az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának (ELTE) jogelőd-jénél a XVIII. század derekán indult meg elsőként. A jelenleg működő többi hét képzési hely közül valamennyi a XX. században jött létre: a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán (Pécs), valamint a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán (Szeged) az I. Világháború után, a Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara (Miskolc) 1981-ben, a többi képzési hely pedig (a keletkezés sorrendjében): a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kara (Pázmány), a Károli Gáspár Református Egyetem Jog- és Államtudományi Kara (Károli), a Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara (Debrecen), végül a Széchenyi István Egyetem Jog- és Gazdaságtudományi Kara (Győr) a rendszerváltás után.

Alapszak

A nyolc alapszakon jelenleg a hallgatói létszám mintegy 18 ezer fő. E létszám degresszív növekedés eredménye, amely mögött erős társadalmi igény húzódik meg. A bővülés az önköltséges hallgatók emelkedésére vezethető vissza. E hagyományosan magas létszám a jogász oklevél konvertálhatóságával is összefügg. A Magyar Tudományos Akadémia Jogtudományi Bizottsága (JB) 2000. június 14-én összegzett vizsgálati jelentésében is megállapította, hogy a joghallgatói létszám elsősorban a rendszerváltást követően nőtt meg. Pl. az ELTE és Szeged joghallgatóinak száma a hivatkozott vizsgálatot megelőző tíz év alatt megkétszereződött.

A vizsgált időszakban a nyolc képzési hely nem mindegyike rendelkezett a nappali tagozat mellett levelező, illetve esti tagozattal. Levelező tagozatos képzés folyt hat helyen (Győrött és a Károlin nem), az ELTE-n ezen felül még esti tagozat is működik. A két kihelyezett tagozat (ELTE-Győr, Szeged-Kecskemét) közül az első kifutó rendszerben nappali tagozaton, az utóbbi levelező tagozaton létesült. A Látogató Bizottság jelentésének elkészülte után, a 2005/2006-os tanévtől kezdődően Győrött és a Károlin is megindult a levelező tagozatos képzés. Az egyes Karok színvonalában lényegi különbség nincsen.

A legutóbbi öt év során az I. évfolyamok különféle tagozataira felvettek számában enyhe növekedés, a diplomát szerzők számában enyhe

csökkenés tapasztalható. Az előbbi a keretszámok növelése tette lehetővé, az utóbbi pedig – részben – a kreditrendszer bevezetésére vezethető vissza. Legrosszabb esetben csak a felvettek fele hozza az idegen nyelvű vizsgáról szóló bizonyítványt, amely egyre több felvettnek van meg, de volt példa 96 %-os arányra is. Az átlag mára mintegy 75 %-os. Az I. évfolyamokon a 2003/2004 tanévben felvettek számára (több mint 3 ezer) az abban a tanévben doktoráltak száma (2341 fő) közötti viszonyból óvatosan arra a következtetésre lehet jutni, hogy a joghallgatók többsége suo anno szerez diplomát, mintegy negyedrészüik utóbb vagy utóbb sem. A lemorzsolódás a levelező (esti) tagozatokon nagyobb, mint a nappali tagozaton, részben amiatt is, mert a kontaktórák számában van ugyan különbség, de a számonkérés formái és szintje minden tagozaton csaknem azonosak.

A legtöbb képzési helyen felmerült a joghallgatók tudásszintjének tendenciaszerű csökkenése a közismereti tárgyakból. Ezt a jelenséget nem feltétlenül a középiskolai magyar-, illetve történelem oktatás színvonalának hanyatlásával magyarázzák, hanem arra mutatnak rá, hogy a felvételi keretszámok bővülésével gyengébben iskolázott fiatalok is nagyobb eséllyel kerülhetnek be a jogi karokra. Míg 1946-ig a jogi karokon a történelmet az I. éves joghallgatók kötelesek voltak a bölcsészkaron felvenni, addig ma egyes képzési helyek a hiányok intézményes pótlását tervezik önerőből.

Az JB adatai szerint az 1999/2000. tanévben a jogot oktatók összes létszáma 850, akik között a teljes munkaidőben foglalkoztatottak száma 280, a részmunkaidősöké 570 fő volt. Jelenleg az összesített létszám 832, a belső megosztás pedig 535:297. E számokból kitűnik az a pozitív tendencia, mely szerint (miközben az összoktatói létszám csökkent) a teljes munkaidőben foglalkoztatottak száma nőtt. Az oktatók jelentékeny része, még a teljes munkaidőben oktatóké is – többes közalkalmazotti (munka-) viszonyban áll. A többes elkötelezettség az egyén tudományos és tudományos közéleti tevékenységének elszámolásában olykor gondot okoz.

A vezető oktatók (egyetlen kivétellel) minősített személyek. Az összes, teljes munkaidőben foglalkoztatott oktató közel 40 %-a rendelkezik fokozattal. Ezek az arányok kedvezőtlenebbek a JB által az 1999/2000. tanévre mért adatoknál, melyek szerint ez az arány akkor az ELTE-n 48,62 %, Miskolcon 46,67 %, Szegeden 58,62 % volt.

Többnyire közülük kerülnek ki a több helyen oktatók. A kötelező tárgyak oktatói szabályként fokozattal rendelkeznek. Kivételes esetekben a jogász alapvégzettségű oktató számára e fokozat nem az állam- és jogtudományok körében írt monográfia elismerése. Példa van arra is, hogy alapvizsgával végződő főtárgyat fokozat nélküli adjunktus ad elő.

A képzési helyeken tapasztalt több, nem egészen pozitív jelenség valószínűleg a néhány karon kialakult helytelen ön-értéktudattal hozható összefüggésbe. Széles körben volt megfigyelhető a kötelezően vagy a szabadon választható tantárgyak ésszerűtlenül magas száma, ami által a kínálat minimális belső kohéziója sem jött létre, s ami a hallgatókat a bőség zavarával töltheti el. Észlelhető volt továbbá: a karokon törekednek arra, hogy növendékeik a saját oktatóik által írt tansegédletekből tanulhatnak. Úgy tűnik azonban, hogy ez az önellátás általában csak akkor indokolt, ha az adott képzési hely hiányt pótol a tankönyv, a jegyzet által, illetőleg lényegesen mást, jobbat képes nyújtani az addigiakhoz képest. Végül eléggé általános jelenség az, hogy a külföldre utazó oktatók létszámához és a kinti tartózkodásuk időtartamához mérten a hazai jogi karokhoz látogató külföldi oktatók hasonló paraméterei csekélyebbek, esetleg lényegesen csekélyebbek. Itt bölcs szervező munkára, valódi külkapcsolatokra, reális kiegyenlítődesre lenne szükség.

A jogászképzés méretei és az elsajátítandó tudásanyag heterogeneitása folytán, főleg azonban a képzés céljai miatt a gyakorlati szakemberek bevonása szükséges és hasznos. Ez - többek között - némileg protokolláris elfoglaltságot (záróvizsga-bizottsági elnök), legtöbbször szemináriumok (gyakorlatok), olykor szabadon választható tárgyak előadását jelenti. Megfontolandó, hogy a gyakorlatok (szemináriumok) vezetőit 50 %-ot meghaladó mértékben is externistákra bízassa a kar. A gyakorlati szakemberek bevonása iránti igény az első évben nem merül fel. A jogi karoknál, amelyek egy kivételével ítélőtáblai székhelyeken működnek, és számos lelkes és hozzáértő gyakorló jogász között válogathatnak, még nem mindenütt alakult ki az a gyakorlat, amely a megbízási szerződések megkötéseit olyan általános, kari szabályzatban rögzített feltételektől tenné függővé, amelyeknek megtartása a másik fél szakmai és pedagógiai alkalmasságát kívánná meg. A leendő munkáltatók bevonására a kari szervezetbe mutat újszerű példát a pécsi Társadalmi Tanács létesítése.

A joghallgatók és oktatóik közötti számszerű viszonyról amiatt nincsenek pontos ismereteink, mert az utóbbiak közül azokról, akik megbízási szerződéssel kapcsolódnak az adott képzési helyhez, nem közöltek adatokat. A közalkalmazotti (munka-) viszonyban oktató személyek mindegyikére átlagban kb. 20, a teljes munkaidőben foglalkoztatottak mindegyikére átlagban kb. 30 hallgató jut, ami igen kedvező arány. A kizárólag a nappali tagozatosokra vetített eredmény ennél természetesen lényegesen kedvezőbb. A számonkéréseknél teszt-jellegű kérdések feltételére nem kerül sor. Beszámolónál az írásbeli forma uralkodik; a kollokviumoknál vegyes a kép, de a szóbeliség az erősebb; szigorlatot, alapvizsgát és záróvizsgát kizárólag szóban tesznek, ez utóbbit háromtagú bizottság előtt. Az oktatási egységek és a hallgatók szakmai együttműködésének terepe — többek között — a szakdolgozatok tanári „művezetése”. A téma meghatározása végül is egyetértésben történik. Az egyes oktatók terheléseinek kiegyensúlyozása végett egyes helyeken maximálták az egy oktató által vállalható témavezetések számát. A tehetséggondozás intézményes fórumai a tudományos diákkörök, melyeknek száma karonként megközelíti az oktatási egységek számát. Felmerült az a javaslat, hogy szakdolgozattal is lehessen az Országos Tudományos Diákköri versenyen indulni. A tehetséggondozás ügyét is szolgálják az idegen nyelvű részképzések (az ELTE-n, a Pázmányon és Szegeden), továbbá a külföldi tanulmány utak, amelyek a nappali tagozatos hallgatóknak a kb. 3 %-át is érinthetik.

A működés tárgyi feltételei a nyolc képzési helyen általánosságban jónak ítéltetők, de egyes karok között lényeges különbségek vannak. Győr kivételével a három másik új alapítású kar (Debrecen, Károli, Pázmány) igényel e téren fejlesztést. Az infrastruktúra, főleg a számítógépekkel való ellátottság viszont – bár a feltételek nem mindenütt egészen egyenlők (főleg a múltból tekintve a mára) kifejezetten jónak mondható.

Az egyes képzési helyek mindegyike rendelkezik gazdag kari könyvtárral (adott esetben egy társakkal közösen) s bőséges folyóirat-állománnyal. (Debrecenben pl. 250 ezer jogi szakkönyv áll rendelkezésre, Szegeden 231 folyóiratot járatnak). Egyetlenség mutatkozik a tanszéki könyvtárak léte, illetve mennyisége és minősége tekintetében.

A karok többsége rendelkezik kari „Acta” -val, de a saját illetve társult könyvkiadásra is egyre több képzési hely vállalkozik.

Korlátok

A képzési helyek általában felpanaszolják a jogszabályi háttér instabilitását és a számukra előnytelen állami finanszírozási rendszert. A demográfiai mutatók tekintetében tartani lehet a felvehető hallgatói létszám, illetve színvonala csökkenésétől. Máris bírálóat éri a közismerteti tárgyak körében az ismeretszint hanyatlását. A jogi kari felvételi rendszer, a szóbeli felvételiztetés megszűnése mellett az alkalmasság megállapításában a képző helyek számára alig jut szerep. A nyolc alapszak konkurenciát teremt egymásnak.

Erősségek

Örvendetes jelenség, hogy a teljes munkaidőben foglalkoztatott tanerők aránya az összes oktatóhoz viszonyítva nőtt. A képzési helyeken az elméleti alapvetés után gyakorlatiasabb oktatás folyik. Mára a tantárgyi választék igen sokrétű, s abban a korszerű és indokoltan divatos diszciplínák (pl. Európa-jog, környezetjog, médiajog, jogi informatika) megfelelő arányt képviselnek. Egyes karokon idegen nyelvű rész-képzés is folyik, a nappali tagozatos hallgatók – akik egyre növekvő mértékben érkeznek az egyetemre állami nyelvvizsga-bizonyítvánnyal – csekély hányada pedig külföldi egyetemeket látogathat. Az oktatók, az oktatási egységek és a képzési helyek számottevő, kölcsönös kapcsolatokkal rendelkeznek. A belföldi jogi karok között élénk kapcsolatok alakultak ki. A tárgyi környezet és az infrastruktúra jónak mondható. A könyvtári készletek és választékuk szinte mindenütt meglepően gazdagok.

Gyengégek

Az adott munkaszervezethez való kötődés, továbbá a munkaerő-gazdálkodás szempontjából előnytelen a jogviszonyok egyidejű halmozása, holott e jelenség tartósan és általánosan tapasztalható! A külföldi vendégek főleg az alapszakok nappali tagozatán adnak elő, más tagozaton gyakorlatilag sosem, míg a szakirányú szakképzés, valamint a doktori képzés keretei között csak ritkán. Szereplésük száma alatta marad a külföldön szereplő hazai oktatókének, akik közül a rendszeres nemzetközi kapcsolatokkal rendelkezők száma – képzési helytől füg-

gően nagy szóródással – néhány személy. Sajnálatosan nem minden jogi fakultás rendelkezik saját periodikával.

Lehetőségek

A szakirányú továbbképzési szakokon – az érintett kormányzati tényezők és a jogászai hivatásrendek kamaráinak együttes akarata esetén és feltételezve az egységes (állami) jogi szakvizsga mellett vagy ahelyett a speciális jogi szakvizsgák rendszerének megteremtését – a hallgatói létszám gyarodásával és új oktatási szerkezet szükségességével lehet számolni.

A jogi karok földrajzi elhelyezkedése is kedvez annak a kitüntetett szerepnek, amelyet regionális jogtudományi társközpontokként vagy központokként játszhatnak, az eddigieknél tudatosabb és szervezetesebb munka eredményeként.

Veszélyek

A „Korlátok” alcímben jelzett problémákon kívül indokolt említeni a viszonylag számottevő lemorzsolódást, illetve „vizsga-görgetéseket”, melyek az alapszakokon főleg a levelező (esti) tagozaton figyelhetők meg. (E jelenség „parafrázisa” a doktorandusz-képzésben: viszonylag sokan nem jutnak el az abszolutóriumig, illetve késlekednek a doktori értekezés megírásával.) Az oktatói utánpótlás kellő színvonalának biztosítását érintő veszély az aktívkorú akadémiai doktorok lassú eltűnése a karokról és az új nagydoktorok csekély száma.

* * *

A képzési helyek mindegyike helyénvalónak találta a párhuzamos vizsgálatot. Az indokolt és esedékes önértékelést nehezítette a követelmények és szempontok kissé eltúlzott bősége. Megfontolandó, hogy mind az alapszakok (szakirányú továbbképzési szakok) felelősei, mind a doktori iskolák vezetői az újabb önértékelés tartalmi kérdéseinek meghatározásában a mostaninál nagyobb, előzetes javaslattevési lehetőséget kapjanak. Feltétlenül célszerű, hogy a karok a minősítés ismerveinek (ha módosulnak) korai ismeretében folytassák működésüket. Ugyanez áll a Kiválósági Helyekre is. Egyébiránt 2005-ben tíz ilyen pályázat érkezett. A MAB megválasztotta az ad hoc bizottság (kollégium) elnökeit és tagjait, valamint jóváhagyólag vette tudomá-

sul, miszerint annak munkájában a Gazdaságtudományi bizottság elnöke által kijelölt szakértő a Pázmány „Heller Farkas” Gazdaságtudományi Intézete pályázatára nézve közreműködik.

A jogászképző helyek közül többek között Debrecen végzett un. utánkövetéses vizsgálatot, amely szerint volt tanítványaik fele származott diplomás apától, négyötödük pedig a tágan értelmezett középosztályból. A jellemzően városban lakó, illetve városban dolgozó friss diplomás jogászok fele az önkormányzatnál, illetve a helyi közigazgatásban vagy ügyvédi irodákban helyezkedett el. A felmérés szerint a válaszolók szemében a legfőbb érték az állás biztonsága. Munkájukkal általában elégedettek. A Debrecenben diplomázott jogászok elhelyezkedése – a helyi közlések szerint – zökkenőmentes, a pálya ebben a körzetben még nem telített.

Országos szinten a felsőfokú végzettségű regisztrált munkanélküli pályakezdők számának megoszlása a „keresett állás FEOR besorolása szerint” elnevezésű hivatalos statisztika alapján megállapítható, hogy 2004. október 20-án a jogászok körében ez a szám 190, 2005. március 20-án 192 volt. Az említett számok az újdiplomás állástalanok egészéhez viszonyítva 6, illetve 5,3 %-os arányt képviselnek.

Az LB elnökének felkérésére az Igazságügyi Minisztérium Jogi Szakvizsga Bizottságának Titkársága statisztikai felmérést végzett a jogi szakvizsga számszerű adatait illetően. A közölt statisztika alapján annyi állapítható meg, hogy a legutóbbi öt lezárt évben a szakvizsgára bejelentkezők száma meredeken, a szakvizsgát letevők száma azonban csak degresszíven emelkedett. 2004-ben 1176 személy lett – német kifejezéssel élve – „*Volljurist*”, mégpedig 2/3 arányban a tágan vett igazságszolgáltatás (bíróság, ügyészség, ügyvédség) köréből, ami azt jelzi, hogy teljes értékű jogászi pályát ezeken a területeken lehet befutni. A női joghallgatók feltételezett arányából, a tényszámok ismeretében arra lehet következtetni, hogy közülük kevesebben szakvizsgáznak, mert a szakvizsgát letettek között részesedésük az 50 % körül mozog, holott a jogászi alapképzésben arányuk ennél magasabb. Az egyetlen hónapra (2005 május) a befejezett szakvizsgákról összeállított adatokból az volt megállapítható, hogy az akkor szakvizsgát tett 205 jogásznak alig több mint a fele (109 fő) diplomázott vidéken, noha a 2000/2001. tanév végén (amihez képest a szakvizsgához szük-

séges legkevesebb három év eltelt) a joghallgatók mintegy kétharmada doktorált vidéken.

Szakirányú továbbképzési szakok

A nyolc jogász képzési hely közül hat foglalkozik szakirányú továbbképzéssel. (Győrött és a Károlin nincs, Debrecenben nemrég kezdődött el.) A szakirányú továbbképzés az ELTE-n kezdődött el 1973-ban.

A szerteágazó oktatási formáknak szervezeti keretet jellegzetesen egy önálló egység ad. A kurzusok önköltségesek (egy félév tandíja 70 és 100 ezer forint között mozog), levelező tagozatos formában működnek, s négy-öt féléven át tartanak. A továbbképzést vizsgák és szakdolgozat-védés zárják. A beiratkozottak túlnyomó többsége jogász. (A legtöbb a Pázmányon vannak, számuk 570.) A szakjogász oklevelet nyújtó tanfolyamokon karonként 3-11 félé szak iránt mutatkozik meg egyidejűleg érdeklődés. A legtöbb kurzuson a magánjog viszonylag önállósodott, komplex tárgyait (pl. kereskedelmi, biztosítási jog) és Európa jogot oktatnak. Ez utóbbit a Pázmányon – az azonos nevű szaktanfolyamtól elkülönülten – angol nyelven is előadják 160 jogásznak.

Minthogy Európa jogot az egyes évjáratok eltérő mértékben és színvonalon tanulnak az alapszakokon, található példa arra is, hogy bizonyos óraszámot a szakirányú továbbképzésben résztvevők az alapképzés nappali szakán vehetnek fel. Egyesek szerint feltételezhető, hogy attól függően, hogy az uniós jog mennyire válik a nemzetközi közjogi kényszer és a megszokás kapillárisain szétáramló, hétköznapi tényezőjévé a jogéletnek, e kissé mesterkélts és egy adott történelmi pillanatra létesített diszciplína a divathullám tarajáról lekerül, és beépül a többi, tradicionális vagy modern tárgy anyagába. Az sem lehetetlen, hogy a jelenleg egységes jogi szakvizsga helyébe vagy mellé – mint említés történt róla – speciális szakvizsgák lépnek. Ebből a perspektívából szemlélve a jelenlegi szakirányú szakjogász-képzést, ennek fórumai ezen végkifejlet felé is törik az utat.

Az oktatók - fakultásonként eltérő arányban – részben a kar teljes munkaidőben foglalkoztatott minősített oktatói, részben más szakemberek, akik között a *practiseur*-ök képvisellete erős.

A szakirányú továbbképzés, ha kurzusonként legalább 20 fő jelentkezik, egyes képzési helyeken (Pl. ELTE, Pécs) a nem jogász diplomások rendelkezésére is áll, végzettségenként önálló tanfolyamokkal.

A szakirányú továbbképzés általános problémája a kifejezetten erre a célra írt oktatási tansegédletek nem elégséges választéka. Általában megfigyelhető, hogy a szakirányú továbbképzés rendszerébe külföldi vendégoktatók viszonylag ritkán kapcsolódnak be és ösztöndíjat külföldre – bizonyára munkahelyi kötelezettségeik teljesítése okán is - gyakorlatilag nem kapnak.

Doktorandusz képzés

Magyarországon jelenleg a nyolc képzési hely közül hat rendelkezik jogi DI-val. A legrövidebb múltra visszatekintő intézmények közül Debrecen nem működtet DI-t, Győrben pedig multidiszciplináris doktori iskola van.

Az LB által megvizsgált fakultások közül a doktorképzés először az ELTE-en, Miskolcon és Szegeden jött létre (1993); ezt követte Pécs, majd a Pázmány, végül a Károli. Általánosságban lehetett megállapítani a kitűnő infrastrukturális ellátottságot, a felvettek számát meghaladó jelentkezők számát, az alprogramok olyan mértékű bővítését, amely az állam- és jogtudományok egészét átfogja, továbbá a doktoranduszok értekezéseinek közzétételére rendszeresített annales-eket. Pécsset amiatt érte bírálat, mert két órát tartanak csak kéthetente, vizsgajellegű értékelés pedig nincsen. A Pázmányon a témák többségéhez nem járul előrelátható, körvonalazott tematika és a feldolgozandó irodalom jegyzéke. Miskolcon – ahol egyébiránt a versenyszféra elszívó hatása szintén megmutatkozik – a külföldi részképzés lehetősége és a külföldi vendégprofesszorok közreműködése emelendő ki pozitív sajátosságként. A Károli DI-jában az infrastrukturális feltételek javítandók, a graduális és a doktori képzésben résztvevő hallgatók számára pedig nem hirdethetők meg azonos alternatív tárgyak. Valamennyi DI-ban és karon nem teljes munkaidőben foglalkoztatott oktatók számottevő közreműködése azt jelzi, hogy a szakosodás mértéke folytán a helyi „főállású” vezető oktatók önmagukban a DI teljes szakmai választékát kiszolgálni nem képesek. A DI-ba történő jelentkezést nem teszi sokak számára vonzóvá az, hogy az abban eltöltött időt –

érthetően – az Igazságügyi Minisztérium a jogi szakvizsga letételéhez szükséges gyakorlati időbe (3 év) nem számítja bele.

A DI-k vizsgálata kapcsán megismert tények és vélemények alapján néhány megfontolásra érdemes megjegyzés tehető általánosságban. A 90-es évek engedékeny kinevezési gyakorlata következtében akadémiai doktori fokozat, illetve cím nélkül oktat ma a jogi kari egyetemi tanárok többsége, míg a nagydoktorok egy része emeritált. Ezt a már említett tényt különös jelentőséggel amiatt hangsúlyozzuk itt, mert a vázolt állapot alapjaiban rendítheti meg a DI-kat.

Javasolható, hogy a doktoranduszok teljesítményének értékelését szolgáló tanulmányi pontok, a teljesítmények között meglévő nagyfokú különbségek miatt, „-tól-ig” legyenek megadva. A DI-k szakmai színvonalát és vonzerejét növelné, ha az akadémikusok komolyabb szerepet vennének azokban. Erre azonban az Akadémia jogász-tagjai többségének magas életkora miatt alig van mód. Azt tapasztaljuk, hogy a DI-ban – ellentétben az alapszakokkal – kevés külföldi vendégelőadót fogadnak, illetőleg a doktoranduszok közül külföldi ösztöndíjat, ebben a minőségükben kevesen kapnak. A DI-ba került hallgatóság nagymértékű lemorzsolódását lehetett tapasztalni. Ennek oka lehet az is, hogy nem minden esetben követelik meg a felvételre történő jelentkezéskor a választott téma bejelentését, annak célját és indokait, s így személyes kötődés és világos perspektíva nélkül már az iskolarendszerű oktatás során a kitartás hamar elszáll. Viszonylag kevés a PhD-fokozatot szerzettek száma. Közöttük az egyéni felkészülés alapján fokozatot szerzettek száma meglepően magas. Ők legtöbbször a kar teljes munkaidőben foglalkoztatott tanársegédei, akiket az egyetemi karrierben való előrehaladás is ösztönöz. A témavezető *nobile officium*-ként látja el feladatát, ezért csak kevés helyen részesül az eredményes védés után pénzjutalomban.

Budapest, 2005. augusztus 31.

Gáspárdy László sk.

Jogász szakok párhuzamos értékelése Debreceni Egyetem (2006/4/IV/2. sz. MAB határozat)		Akkreditációs minősítés	
<u> Szak megnevezése:</u> jogász <u> Képzési szint:</u> egyetemi alapképzés	<u> Oktatók száma</u> 56 fő teljes munkaidőben 42 <u> Hallgatók száma:</u> nappali 753 levelező 622	Nappali tagozat Levelező tagozat	A A

Szöveges értékelés

Az önértékelés 5. sz. mellékletében megjelölt tanterv és kredit allokáció alapján megállapítható, hogy általánosságban megfelelő az elméleti és gyakorlati stúdiumok aránya. A 2004. július 26-án a kari tanács által elfogadott mintatantervet a kar korrekten realizálja a tanulmányi félévek tervbe vett és ténylegesen megvalósított tanrendjében. A Sziget egyetemi könyvesbolt 2003-tól a kari épületben nyert elhelyezést, miáltal a hallgatók jegyzetekkel és tankönyvekkel való ellátása biztosított. Az egyes tanulmányi területek megismerését az országos és helyi fejlesztésű tananyag (írott és elektronikus formában) szolgálja, a szabadon választható tárgyak esetében előfordul a szakirodalom könyvtári deponálása és a tananyag fénymásolása. Két tanszék (Európai-jogi Tanszék, Polgári Jogi Tanszék) oktatóinak könyvét tankönyvként használják más jogi karokon, ugyanakkor a tankönyv-fejlesztésekről csak jövőbeli tervként lehet beszélni, újraírt vagy új tankönyv bevezetésére csupán 1-2 tanszék esetében került sor. Ennek oka talán az, hogy a tanszékek a vizsgált időszakban elsősorban a sok esetben az interneten is elérhető tansegédletekre összpontosítottak. 2002. szeptemberétől jelentősen javult a kar tantermi helyzete, de a tanterem napi 10-12 órás kihasználtsága szervezési nehézségeket jelenthet. Az oktatók átlagosan hárman-négyen dolgoznak egy szobában, ami zavaró lehet a minőségi oktatásban. A Társadalomtudományi Szakkönyvtárban – ami további fejlesztés alatt áll – 250.000 darab jogi szakkönyv található, és évente 4.000.000.- Ft-ot költenek szakkönyvekre. A könyvtár egyik új szolgáltatása a hallgatók szakdolgozatainak digitalizálása. Mind a kilenc alapvizsga szóbeli formában történik (3 tantárgy esetében írásbeli „beugró kérdésekkel” nehezítve), a kollokviumok közül 7 írásban zajlik. A szakfelelős és a főtantárgyak felelőseinek döntő többsége megfelel az akkreditációs követelményeknek, 3 oktató esetében nem abból a tudományágból van tudományos fokozata, amely tantárgyat oktatja.

Kiegészítő minősítő vélemény

1. A szak esetében végrehajtják a szakmai jártasságok kiegyensúlyozott fejlesztését, a tudományág átfogó ismeretének fejlesztésétől kezdve, a szakma gyakorlati követelményeinek érvényesítésén és a hivatásra való felkészítésen keresztül a szakirányú speciális jártasságok kialakításával bezárólag.
2. A képzés fizikai körülményeiről az előzőekben már volt szó.
3. Az oktatók összetételét megvizsgálva a 24 fő minősített oktatóból 5 fő nem teljes munkaidőben foglalkoztatott (és az önértékelés 7. oldalán található információ szerint a 24 főből 13 fő Debrecentől 50 km-nél távolabb lakik). Ugyanakkor a 24 főből 4 fő 40 éves vagy attól fiatalabb, 8 fő pedig 50 és 41 év közötti. 2 fő oktató rendelkezik PhD fokozattal úgy, hogy adjunktusi beosztásban van jelenleg. A szak oktatóinak száma egyébként 56 fő.
4. A kutatás-módszertani ismeretek elsajátítására elsődlegesen a TDK dolgozatok keretében van lehetőség. 14 szakterületi tudományos diákkör működik folyamatosan, amelynek eredményeit az OTDK-on való sikeres szereplés is jelez. Emellett a Kutatásmódszertan és Könyvtárhasználat című tárgyak keretében nyílik lehetőség az önálló kutatáshoz szükséges ismeretek megszervezésére. Álláspontom szerint ehhez kapcsolódik a szakdolgozatok készítésének kérdése. A szakdolgozati témákat 70-80 %-ban – szóbeli közlés szerint 50 %-ban – a tanszékek többsége által megadott témák listájából választják a hallgatók, a többi hallgatói kezdeményezés eredménye. Kérdésként merül fel, néhány vezető oktató hogyan képes eleget tenni szakdolgozat konzulensi feladatai teljesítésének ilyen darabszám mellett (3 tanévben 48 dolgozat a Büntetőeljárás Tanszéken, 40 dolgozat a Nemzetközi Jogi Tanszék egyik oktatójánál, ami átlagosan évi 16 illetve 13 dolgozatot jelent)?
5. Önálló empirikus, kutatási jellegű feladatok elvégzését az évfolyam és szakdolgozatok készítésénél várják el a hallgatóktól. A gyakorlathoz kapcsolódó önálló empirikus feladatokra korábban a jogklika programon belül volt lehetőség, a programokban – amelyekben egy elméleti felkészítő félév után a hallgatók önálló jogi felvilágosító munkát végeztek, illetve ügyvédek mellett ténylegesen joggyakorlatot folytattak – félévente 40-50 hallgató vett részt. A hasonló programok finanszírozására a kar létrehozta a Street Law Alapítványt, amely szerepel az ún. jogi segítő szerve-

zetek névjegyzékében. A szakmai gyakorlatot nem értékelik külön osztályzattal, az igazságszolgáltatási gyakorlatról a foglalkoztató nem ír alá munkanaplót (ez csak a közigazgatási gyakorlaton szokás). ROP pályázatként adták be a minőségi szakmai gyakorlat programot.

6. Az informatikai oktatást a kötelezően választandó „Bevezetés az informatikába” című tantárgy valósítja meg, majd kötelezően fel kell venni a „Jogi informatika” elnevezésű tárgyat. A számítógépes teremben 11 géphez jutnak hozzá a hallgatók, ezen kívül a Társadalomtudományi Könyvtárban lehet számítógépet használni, így 2004 évben egy gépre 29 hallgató jutott.
7. Nemzetközi együttműködési megállapodásokat kötöttek a linzi, az ungvári egyetemekkel és bekapcsolódtak az Erasmus programba is. Valamennyi tanszék és vezető oktatót érintő kapcsolatok vannak külföldi egyetemekkel, többen nyertek el külföldi kutatási ösztöndíjat. A hallgatók 5 külföldi egyetemen tanulhatnak az Erasmus program keretében, Bulgáriában és Svédországban nemzetközi vetélkedőn vettek részt és látogatást tehetek az EU intézményeinél.
8. A felhasználói kör (bírók, ügyészség, ügyvédi kamara) vezetőinek elmondása szerint a gyakorlati szakemberek aktívan vesznek részt a szakoktató munkájában. Tapasztalatai szerint a képzés gyakorlatias jellegű és a friss diplomások jól megállják a helyüket a munkahelyen és a szakvizsgákon is. A vezetők elmondása szerint a jogász munkaerőpiac még nem telített, nem lehet túlképzésről beszélni.

Jogász szakok párhuzamos értékelése Debreceni Egyetem (2006/4/IV/3. sz. MAB határozat)		Akkreditációs minősítés	
<u> Szak megnevezése:</u> Európa jogi szakjogász	<u> Oktatók száma</u> 16 fő	Levelező tagozat	A
<u> Képzési szint:</u> szakirányú továbbképzés	<u> Hallgatók száma:</u> 127		

Szöveges értékelés

A képzés 2002 szeptemberében indult, a felvett hallgatók száma az első három évben 45, 79 illetve 48 fő volt. Az első diploma kiadására 2005. februárjában került sor. A képzésre felvett hallgatók közül 31-en teljesítették halasztás nélkül az intézmény által előírt feltételeket.

Az Európai-jogi szakképzésére jelentkezettek kb. 50 %-a a korábbi graduális hallgatók közül került ki. A hallgatók elmondása szerint a szakirányú előadásokra külföldi vendég nem érkezett oktatni.

A képzés erőssége, hogy kiemelkedő gyakorlati szakemberek is részt vesznek a szakdolgozatok témavezetésében, továbbá az, hogy jelentős súlyt helyez a gyakorlati kérdések oktatására, például uniós adatbázisok használatának ismertetésére, amely Magyarországnak az Európai Unióhoz való csatlakozása után elengedhetetlen egy gyakorló jogász számára. Az intézmény ezt maga is fontosnak tartja, és tervezi a képzés gyakorlati jellegének további erősítését.

A képzés oktatói háttere megfelelő, a szükséges infrastruktúra rendelkezésre áll.

A képzési létszám emelkedésével szükségessé válhat az adminisztrációs háttér erősítése.

A képzés korlátját jelenti, hogy a Miskolci Egyetemen is folyik hasonló képzés, amelynek hallgatói merítési bázisa többé-kevésbé meg egyezik ezzel a szakkal. A szak hallgatói létszámának megőrzéséhez, növeléséhez hozzájárulhat a szakirányú képzés specializációja, illetve az intézmény által is célként kitűzött gyakorlati jelleg erősítése.

Jogász szakok párhuzamos értékelése Eötvös Loránd Tudományegyetem (2006/4/IV/4. sz. MAB határozat)		Akkreditációs minősítés	
<u>Szak megnevezése:</u> jogász	<u>Oktatók száma:</u> 169 teljes munka- időben 113	Nappali tagozat	A
		Levelező tagozat	A
		Esti tagozat	A
		Székhelyen kívüli képzés:	A
<u>Képzési szint:</u> egyetemi alapkép- zés	<u>Hallgatók száma:</u> nappali 2155 esti 475 levelező 898	(Győri kifutó kép- zés)	(2001-ben felvettek végzéséig)

Szöveges értékelés

Az ELTE Állam- és Jogtudományi Kara a legrégebb hagyományokkal rendelkező és mind a mai napig a legnagyobb jogi oktatóbázis Magyarországon. Ez számos előnnyel jár, ugyanakkor azonban az ebből adódóan az oktatási és ezzel összefüggő más folyamatok koordinálása a Kar vezetésére jelentős többletfeladatokat ró.

A Kar elhelyezése jónak mondható, a rendelkezésre álló épületek és a hozzájuk kapcsolódó infrastruktúra megfelelő alapot ad a széleskörű oktató- és tudományos munka végzéséhez.

A Kar vezetése számára az oktatóhely nagyságából következően különösen nehéz feladatot jelent az anyagi források ésszerű elosztása, amit - a kiegészítő források bevonásával, a célokhoz igazodó feladatok ésszerű meghatározásával - a lehetőségekhez képest hatékonyan sikerül megoldani.

Az Állam- és Jogtudományi Kar igen nagy vonzerejét bizonyítja, hogy az elmúlt időszakban a felvételi pontszámítás rendszerében az ELTE jogi fakultására felvett hallgatók érték el a legmagasabb pontszámot, és a diákok igen nagy százaléka már az egyetemre való felvételekor közép- vagy felsőfokú nyelvvizsgával rendelkezett.

A képzés sajátos vonásai

Az igen nagy hallgatói létszám onnan adódik, hogy a Karon a nappali képzés mellett esti és levelező, továbbá politológusi képzés is folyik. Ezen kívül a Kar keretében évek óta igen eredményesen működik a szakjogász képzéssel foglalkozó Jogi Továbbképző Intézet.

Ugyancsak e körben kell megemlíteni Kar győri képzési helyén folyó nappali tagozatos jogászképzést, amely azonban a 2004/2005 tanévben csak a IV. és V. évfolyam hallgatóit érinti.

Erősségek

A Kar oktatógárdája összességében meghatározó szerepet játszik a hazai jogi oktatás és tudomány terén. A közel százhetven közalkalmazotti munkaviszonyban álló egyetemi oktató mellett nagy számban alkalmaznak meghívott és megbízott előadókat is.

A jogász hallgatók évek óta igen eredményesen szerepelnek az Országos Diákköri Konferenciákon, emellett figyelemre méltó eredményeket értek el a nemzetközi perbeszéd versenyeken és pályázatokon is.

Az oktatás és a tudományos munka tárgyi feltételeinek színvonala megfelelőnek, vagy inkább jónak mondható. A nagy befogadóképességű és jól felszerelt könyvtár, valamint a hallgatókat szolgáló más létesítmények hazai viszonylatban mindenféleképpen magas színvonalúnak tekinthetők.

A Kar szerteágazó külföldi kapcsolatokkal rendelkezik, melyek ápolására - mind az oktatás, mind pedig a tudományos munka területén - az Egyetem vezetése nagy gondot fordít.

A kiemelkedő tudományos munka színvonalát jól jelzi a Karon működő, nemzetközi szervezetek által is támogatott Európai Dokumentációs Központ, valamint a NATO Dokumentációs Központ. A fakultáson két akadémiai kutatócsoport működik.

A pozitívumok között mindenképpen meg kell említeni a francia és német nyelvű részképzést, valamint a határon túli magyarok számára évente megrendezésre kerülő Nyári Egyetemet is.

A hagyományos egyetemi oktatás mellett külön ki kell emelni a Jogi Továbbképző Intézet meghatározó jellegét a szakjogász-, valamint a nem jogászok jogi szakokleveles képzésében. A jól szervezett, a gyakorlati igényekhez igazadó magas színvonalú posztgraduális képzés továbbra is jól illeszkedik a Kar munkájához.

Problémák

A Karon folyó jogászképzés negatív vonásai - a központi finanszírozás nehézségeitől eltekintve - elsősorban a nagy hallgatói létszámra vezethetők vissza. Az oktató-hallgató arány a többi jogi karral összevetve nem nevezhető kedvezőnek, aminek egyenes következménye az okta-

tók-hallgatók közötti személyes kapcsolat további javításának igénye. Erre utal az, hogy a hallgatók részéről kritikaként fogalmazódott meg, hogy nehéz az oktatókkal való *személyes* kapcsolattartás.

Ugyancsak a magas hallgatói létszám következménye, hogy a kisebb karokhoz képest nehezebb a szervezeti rendszer, az oktatási és ehhez kapcsolódó más folyamatok áttekinthetőségének a biztosítása.

A magas hallgatói létszámból adódóan az egyes tanszékekre, illetve oktatókra jutó terhek nem egyenlően oszlanak meg. Az esti és levelező képzés terhei az első két évfolyam tantárgyait oktató tanszékeket jobban nyomják. Szintén egyenetlen a szakdolgozatoknak az egyes tanszékeken belül pedig az egyes oktatók közötti megoszlása, ebből a szempontból különösen az Alkotmányjogi Tanszék van nehéz helyzetben, ami már-már a színvonalas oktatómunkát veszélyezteti. Meg kell jegyezni, az egy oktatóra jutó szakdolgozatok számát egyedül csak a Politikatudományi Intézetben maximálták.

Nem hallgatható el az, hogy a PhD/CSc fokozatnál magasabb tudományos fokozattal rendelkező oktatók jelentős része mára professzor emeritus, akik - szerencsére - aktívan működnek közre az oktatásban, ugyanakkor azonban tudomásul kell venni, hogy a Kar hosszabb távon az ő munkájukra nem számíthat.

A részmunkaidőben foglalkoztatott oktatók a Kar közalkalmazotti munkaviszonyban lévő oktatóinak majd egyharmadát teszik ki, ez a szám egyes tanszékek esetében ennél is magasabb és meghaladja az ötven százalékot.

Fejlesztési, előrelépési lehetőségek

A Karon folyó oktatómunka tárgyi feltételei jók, az épületek fenntartása, felújítása folyamatos feladatot jelent és jelentős költséggel jár. Hasonló a helyzet a számítógép-hálózat mennyiségi és minőségi fejlesztése tekintetében is.

Az oktatási tevékenység hatékonyságának, eredményességének növelése érdekében indokolt javítani az oktató-hallgató arányon, s keresni kellene az oktatók és hallgatók közötti személyes kapcsolattartás javításának és bővítésének lehetőségeit.

Megfontolandó, hogy az idegen nyelvi képzésben való részvételt - megfelelő számonkéréssel párosítva - fakultatív tárgyként számolják el a kreditrendszerben.

Indokoltnak látszik az igen szép és jól felszerelt könyvtár nyitvatartási idejének, különösen a vizsgaidőszakban való meghosszabbítása.

Annak ellenére, hogy a Kar folyamatos erőfeszítéseket tesz a hallgatói komfortérzet javítása érdekében, a menza hiánya továbbra is érzékelhető.

Esti és levelező képzés

1995 óta működő esti képzés valójában másoddiplomás képzésnek minősül, miután arra kizárólag a Rendőrtiszti Főiskolát, illetve az Államigazgatási Főiskolát végzettek jelentkezhetnek. Ugyanígy másoddiplomás képzés az 1998-ban megindult levelező képzés, amelyet kizárólag felsőfokú végzettséggel rendelkezők számára hirdetnek meg.

Össességében e képzések keretében a vizsgáztatások, a szakdolgozatok, a záróvizsgák stb. azonos feltételek mellett történnek, mint nappali képzésben résztvevő hallgatók esetében.

A Kar hazai és külföldi kapcsolataiból adódó lehetőségek a nem nappali képzésben résztvevő hallgatók számára is biztosítottak.

Jogász szakok párhuzamos értékelése Eötvös Loránd Tudományegyetem (2006/4/IV/5. sz. MAB határozat)		Akkreditációs minősítés	
<p><u> Szak megnevezése:</u></p> <p>a) szabályozási (kodifikátor) szakjogász</p> <p>b) biztosítási szakjogász</p> <p>c) Európa jogi szakjogász</p> <p>d) gazdasági büntetőjogi szakjogász</p> <p>e) ingatlanforgalmi szakjogász</p> <p>f) környezetvédelmi szakjogász</p> <p>g) társasági jogi szakjogász</p> <p>h) közlekedési szakjogász</p> <p>i) adójogi szakjogász</p> <p>j) kereskedelmi jogi szakjogász</p> <p>k) jogi szakokleveles orvos, fogorvos, gyógyszerész</p> <p>l) jogi szakokleveles mérnökök</p> <p>m) jogi szakokleveles közgazdász</p> <p><u> Képzési szint:</u> szakirányú továbbképzés</p>	<p><u> Oktatók száma:</u> 15 szakmai vezető + meghívott előadók</p> <p><u> Hallgatók száma:</u></p> <p>a) 63</p> <p>b) 72</p> <p>c) 153</p> <p>d) 119</p> <p>e) 137</p> <p>f) 140</p> <p>g) 124</p> <p>h) 40</p> <p>i) 122</p> <p>j) 103</p> <p>k) 94</p> <p>l) 85</p> <p>m) 301</p>	<p>levelező</p>	<p>A</p>

Szöveges értékelés:

Az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán 1973 óta folyik szakirányú továbbképzés, az oktatás a Kar keretében működő Jogi Továbbképző Intézetben történik.

A szakirányú továbbképzés két irányban folyik. A szakjogász-képzés - egy szak, a környezetvédelmi jogi szakirányú képzés kivételével - jogi diplomával rendelkezők számára lehetővé teszi egy-egy jogághoz kapcsolódó szakterületen az egyetemi alapképzésnél magasabb szintű

szakmai ismeretek megszerzését. A másik szakképzés nem jogász felsőfokú végzettségű szakemberek képzését jelenti. A közgazdászok, mérnökök, orvosok, fogorvosok, illetve gyógyszerészek számára meghirdetett szakokon az alapképzetségekhöz és a gyakorlati feladatokhoz igazodó jogi ismertek oktatása történik, a hallgatók a képzés befejeztével jogi szaktudást igazoló oklevelet szereznek. Szintén nem jogász képzettségűek számára hirdetik meg az igazságügyi szociális tanácsadó szakot, amelyre a legkülönbözőbb területeken szerzett felsőfokú végzettséget igazoló oklevéllel lehet jelentkezni.

Az iskolarendszerű, levelező tagozatos képzés időtartama négy tanulmányi félév, az ötödik félévében a hallgatók záróvizsgát tesznek, és szakdolgozatot készítenek.

A képzés költségterítéses, a képzés költsége félévente - szakterülettől, illetve előképzettségtől függően - 71000 és 98000 Ft között van, ami megfelel a más Karokon folyó hasonló jellegű szakképzési tandíjnak.

Az egyes képzési szakokat részben a Jogi Kar oktatói, részben neves külső szakemberek vezetik.

A szakképzés céljaira a nappali hallgatók részére rendelkezésre álló infrastruktúrát használják.

Erősségek

A felsőfokú szakképzés a Kar sikerágazatának tekinthető. Ezt bizonyítja a szakképzés iránti nagy érdeklődés. A siker egyik titka minden bizonnyal az, hogy a szakjogászképzés oktatási anyagának összeállításakor figyelemmel vannak a gyakorlat részéről jelentkező igényekre, s oktatóként igyekeznek megnyerni nem csak a legjobb elméleti felkészültségű szakembereket, hanem a gyakorlati jogélet legkiválóbb képviselőit.

Problémák

A szakképzés egyetlen gyengeségéként az említhető, hogy hiányoznak az idegen nyelvű előadások, illetve az idegen nyelvi jogi szaknyelvben való továbbképzési lehetőségek.

Jogász szakok párhuzamos akkreditációja Eötvös Loránd Tudományegyetem (2006/4/IV/16. sz. MAB határozat)		Akkreditációs minősítés	
<u>Doktori iskola megnevezése:</u> Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola	<u>Oktatók (témavezetők) száma:</u> 82 (az óraadókat is beleértve) (48) <u>Hallgatók száma:</u> nappali: 40 levelező: 148 egyéni: 4	Nappali tagozat:	A
<u>Képzési szint:</u> doktori képzés		Levelező tagozat:	A

Szöveges értékelés:

Az ELTE Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola (ELTE ÁJ-DI) 1993-tól folyamatosan – 2002-ben akkreditált – egységes jogtudományi képzést nyújt. A doktori képzés személyi és szervezeti feltételei, valamint annak szabályozási háttere biztosított, így mind a doktorandusz hallgatók felvétele, mind a fokozat-odaítélés folyamatosan történik.

Doktori képzés sajátosságai:

Az ELTE ÁJ-DI az ország egyik legnagyobb intézménye, amely termékszerszerűleg kihat a doktori képzés jellegére és létszámára is. 2004-ben bevezetésre került egy differenciált jellegű képzés, amelyben a munka mellett kutató és tanuló doktoranduszok számára nyílik lehetőség – a hagyományos nappali képzéshez képest részben más felépítésű felkészülésben – a doktori programban való részvételre. A szervezett képzés keretében a főbb jogterületeket lefedő (közjog, civilisztika, büntetőtudományok, jogtörténet, jogelmélet) kötelező, alternatív és fakultatív jellegű kontakt órákon sajátíthatják el a hallgatók szükséges ismereteket. Kiemelt szerepet kapnak ennek során a jogállam, a tulajdon és a felelősség kérdéskörei. A doktori képzésben a kiemelkedő hallgatók lehetőséget kaphatnak – amennyiben doktori értekezésük előrehaladottabb fázisban van – fakultatív tárgyak meghirdetésére, míg a doktoranduszok többsége az alapszakon – vagy szakkollégiumokban – kap lehetőséget oktatásra, amelynek önálló oktató munka esetében alapfeltétele a hospitálás. Mind a doktori iskola, mind annak hallgatói erős önérték-tudattal rendelkeznek. A kedvező oktató-

hallgató arány kérdésessé teszi, hogy indokolt-e a doktori iskola alapító tagjai között szerepeltetni öt olyan oktatót, akik az „általuk alapított” doktori iskolában szerezték a fokozatukat.

Erősségek:

A tanrendben szereplő kontakt órák lefedik a főbb jogterületeket, azokat mind elméleti, mind gyakorlati szempontból elismert szakemberek oktatják. A doktori iskola magas színvonalának biztosítéka az alapító tagok kiemelkedő tudományos elismertsége, amelyet az alapképzésen oktató tanári kar is segít, mivel a doktoranduszokat nem csak a témavezető segíti a tudományos előrehaladásban, hanem az egyes tanszékek is. Az ELTE ÁJ-DI 1994 óta évente kiadja a csak a doktoranduszok kutatási eredményeinek publikálására létrehozott *Jogi tanulmányok* című tanulmánykötetet, valamint 2004. decemberében önálló elektronikus folyóiratként elindult a *THEMIS* c. periodika. Kiemelendő, hogy a doktoranduszok szakirodalmi igényeinek kielégítését mind a kari könyvtári beszerzések, mind pedig a doktori iskola rendelkezésére álló külön keret biztosítja, továbbá a hallgatók külföldi szakmai adatbázisokhoz is hozzáférhetnek a könyvtári számítógépeken keresztül. A doktori iskola számítógépes és szakirodalmi ellátottsága az utóbbi években javult.

A doktori iskola hallgatói minden szemeszterben több külföldi előadót hallgathatnak – részben a doktori képzés és a graduális képzés kapcsolatának köszönhetően – és vannak egész szemesztert átfogó idegen nyelvű kurzusok is. A co-tutel rendszer kialakítása és erősítése pozitív és egyben követendő kezdeményezésnek tekinthető.

Problémák:

A témavezetők és hallgatók összaránya kedvező, azonban egyes témavezetők akár több mint 10 doktorandusszal foglalkoznak. Ez részben annak köszönhető, hogy bizonyos területek nagyon népszerűek, illetve, hogy egyes tanszékeken csak egyetlen fokozattal rendelkező oktató van. Bár az egyes tanszékek oktatói kivétel nélkül a doktoranduszok rendelkezésére állnak, a fentebbiek fényében bizonyos esetekben kevésbé tűnik megvalósíthatónak – az ELTE ÁJ-DI által is kívánatosnak tartott, ám részben a jogszabályi keretek által előírt iskola-rendszerű képzés által is behatárolt – tutor-rendszer („Doktorvater”).

Említést érdemel még az infrastrukturális feltételek közül az a tény, hogy egyes tanszékeken komoly problémát jelent a hallgatók elhelyezése, továbbá, hogy bár a doktoranduszok számára létezik egy fenntartott szemináriumi helyiség, ám azt adott esetben a graduális hallgatók részére is rendelkezésre kell bocsátani. Bár a Kar belvárosi elhelyezkedése fizikai korlátokat állít a további bővítések elé, mindenképpen célszerű a doktori képzés speciális jellegéhez igazodó helyiség állandó jellegű biztosítása. Jóllehet a hallgatók a kar rendelkezésére álló számítógépeket minden további korlátozás nélkül használhatják, a doktori képzés indokolja az elkülönített munkakörülmények biztosítását.

A személyes tapasztalatszerzés alapján a graduális szinthez képest nehezebb külföldi tapasztalatokat szerezni és elsősorban a doktoranduszok rátermettségén múlik a külföldi lehetőségek megragadása, de sok múlik a tutor külföldi kapcsolatain is.

Említést érdemel az a tény, hogy a 34 fokozatot szerzett hallgató közül mindösszesen egy volt államilag finanszírozott doktorandusz. Ennek azonban részben külső okai is vannak, mivel a képzés alatt gyakran előfordul, hogy váltanak a hallgatók és munkába állnak. A másik korlátozó tényező a magas önérték-tudat, amely mind hallgatói részről, mind pedig a doktori iskola részéről magas elvárásokat fogalmaz meg, amelynek az alapja részben az, hogy a három éves iskolarendszerű képzés alatt nagyon nehéz olyan elmélyült kutatómunkát végezni, amelynek eredményeként disszertáció készülhet. Ennek ellenére azonban kevésnek tűnik a nappali tagozatos fokozatszerzések aránya.

Összegzés:

A doktori képzés mind a személyi, mind a strukturális, mind a tanrendi követelményeknek teljes egészében eleget tesz, sőt egyes szempontokból a jogász szakok párhuzamos akkreditációja során megvizsgált más karok doktori képzéséhez többlet teljesítményt is fel tud mutatni, ugyanakkor az infrastruktúra tekintetében az elmélyült kutatómunkát befolyásoló hiányosságok vannak. Meg kell azonban jegyezni, hogy a doktori képzés esetleges fennálló problémái nagyrészt külső körülményeknek köszönhetőek.

Jogász szakok párhuzamos értékelése Károli Gáspár Református Egyetem (2006/4/IV/6. sz. MAB határozat)		Akkreditációs minősítés	
<u>Szak megnevezése:</u> jogász	<u>Oktatók száma:</u> 50 teljes munkaidőben 39	Nappali tagozat	A
<u>Képzési szint:</u> egyetemi alapképzés	<u>Hallgatók száma:</u> nappali 747		

Szöveges értékelés:

A Károli Gáspár Református Egyetemen az 1998/99-es tanév óta folyik jogászképzés. Az elmúlt évek alatt az Állam- és Jogtudományi Karon kiépült a jogi karok hagyományos tanszéki struktúrája. A képzési tanterv az egységes jogász képesítési követelményeken alapul. A 2002/2003. tanévtől kezdődően felmenő rendszerben történik a kreditrendszerű képzésre való átmenet.

A vezető oktatók valamennyien rendelkeznek tudományos fokozattal, s a tanszékeket az adott jogterületen tudományos fokozatot szerzett oktatók vezetik. A kötelező tantárgyakat oktatók 60%-a rendelkezik tudományos fokozattal. A Karon csak egy olyan minősített oktató van, aki nem jogász, mégpedig a jogi informatika oktatója.

Az oktatók korösszetétele kedvező, s egyre több fiatal fokozattal rendelkező oktatója van a Kárnak. Nyilvánvalóan a Kar “megerősödésének” köszönhetően növekedett azon oktatók száma, akiknek oktatómunkája kizárólag a KRE ÁJK-hoz kötődik, illetve akiknek e munkaviszonyuk az elsődleges az esetleges további elkötelezettségeik mellett. A tanársegédek és az adjunktusok túlnyomó többsége PhD képzésben vesz részt, három fő fokozatszerzése 2005-ben lezárul.

Folyamatban van a Kar önálló arculatának kialakítása, erre utal az, hogy a Kar vezetése különös gondot fordít a közszektor igazgatásához szükséges ismeretek és a versenyszféra jogi intézményeinek oktatására, de megemlíthető még a jogi karok között újdonságnak számító médiajogi tanszék létrehozása.

A számonkérés alapvetően szóbeli vizsgákon alapul. Kollokviumot helyettesítő írásbeli vizsgák aránya nem éri el a 20%-ot, teszt-jellegű vizsga nincs. A szigorlatok minden esetben szóbeliek.

Erősségek

A Karon az oktató-hallgató arány igen jó, a viszonylag kis hallgatói létszám lehetőséget teremt a személyes kontaktusokra, a tehetséggondozásra, az egyes hallgatók erősségeinek, erényeinek felismerésére. Mindez elősegíti a hallgatók személyiségfejlődését, a jogászai gondolkodásmód és magatartási formák kialakulását.

A hallgatói létszámhoz képest felkínált speciális kollégiumok száma igen nagy, ami kellően tág lehetőséget biztosít a hallgatók szerteágazó jogi érdeklődésének kielégítésére, valamint a modern világ változásait követő, a jogban megjelenő újdonságok bemutatására.

A Kar figyelemreméltó erőfeszítést tesz a jogi szaknyelv oktatására. E képzésbe a nyelvvizsga letétele után lehet bekapcsolódni, s az oktatás több csoportban a hallgatók nyelvtudásához igazodva történik. A jogi szaknyelv oktatására kialakítottak egy 16 fős interaktív nyelvi laboratóriumot, ahol 17 PC áll rendelkezésre.

A Kar oktatóinak jelentős része nagy gyakorlati tapasztalatokkal rendelkezik, ami mindenképpen segíti a gyakorlat-orientált képzést.

Problémák

A Karon folyó jogászképzés gyengeségei elsősorban abból adódnak, hogy a Kar mindössze néhány éve működik, s ennek következtében a nemzetközi kapcsolatok fejlesztéséhez, a külföldi részképzéseken való részvételhez szükséges kapcsolatrendszer még nem alakult ki.

A felsőoktatás finanszírozási rendszere mellett további források felkutatásában a Kar eddig nem ért el különösebb eredményeket, ugyanez vonatkozik az alternatív finanszírozási források feltárására.

Az elmúlt években a könyvtár állománya kétségtelenül jelentősen gyarapodott, ugyanakkor azonban a tanszéki könyvtárak még nem épültek ki. Törekedni kellene a tanszéki könyvtárak mielőbbi létrehozására.

Általános megjegyzések

Örvendetesen erősödött a Karon a TDK tevékenység, amit az is mutat, hogy míg a 2003. évi OTDK konferencián a Kar 11 dolgozattal indult, a 2005. évin a Kar 23 dolgozattal szerepelt.

A Kar nemzetközi kapcsolatainak kiépítése folyamatban van. Kívánatos lenne minél nagyobb számban külföldi oktatókat is bevonni az oktatásba, akik egy-egy előadással, vagy pedig a szabadon választható

tantárgyak oktatásába való bekapcsolódásukkal bővíthetnék a tantárgyi kínálatot. Ugyancsak a további fejlődést segítheti a külföldi rész-képzési lehetőségek jobb kihasználása, a külföldi egyetemekkel való együttműködés bővítése.

A Karon folyó tudományos kutatómunka tovább erősítendő. Kétségtelen, a Kar több oktatója szakterületének nemzetközileg is elismert művelője, s több kutatási pályázaton eredményesen szerepelt. Törekedni kellene arra, hogy a fiatalabb oktatók is nagyobb mértékben pályázzanak, hiszen az elnyert pályázatok azt mutatják, hogy - egy kivétellel - csak az idősebb oktatók rendelkeznek pályázatokon elnyert forrásokkal. Indokoltnak látszik, hogy a Kar átgondolt, hosszú távú kutatási stratégiát alakítson ki.

További előrelépést jelenthet a modern információs technikák fokozottabb felhasználása az oktatásban és a kutatásban. Az oktatás terén és a tehetséggondozásban fejlődést jelenthet a Kar által tervezett tutorális rendszerben működő szakkollégium megalapítása.

A Kar elhelyezése megfelelő, a képzés feltételei az elmúlt időszakban stabilizálódtak, a további fejlesztés azonban mindenképpen indokolt, ennek lehetősége biztosítottnak látszik.

A kari infrastruktúra kialakítása folyamatosan javulóban van. Az újpesti Önkormányzat 2004-ben az Egyetem részére 50 éves ingyenes használatra átadta Viola u. 3-5. sz. épületet, amelynek felújítása folyamatban van.

A Kar által készített önértékelés korrekt, tárgyyszerű.

A Karon szakirányú továbbképzés nem folyik..

Jogász szakok párhuzamos értékelése Károli Gáspár Református Egyetem (2006/4/IV/17. sz. MAB határozat)		Akkreditációs minősítés	
<u>Doktori iskola megnevezése:</u> Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola <u>Képzési szint:</u> doktori képzés	<u>Oktatók (témavezetők) száma:</u> 10 (7) <u>Hallgatók száma:</u> nappali: 10 (egyéni: 3)	Nappali tagozat	FA (2007.06.30-ig)

Szöveges értékelés:

A Karon a doktori képzés megindítására csak a második végzős évfolyam kibocsátását követően, a 2004/05-ös tanévben került sor, amely képzésben jelenleg tíz fő - kizárólag a KRE ÁJK-n végzett hallgató - vesz részt, vagyis a graduális képzésben eddig végzett hallgatók kb. 4%-a.

A doktori képzés értékelésnél - a fentiekre figyelemmel - külön hangsúlyozandó tehát, hogy egy megalakuló félben lévő, alacsony hallgatói létszámmal működő és összesen egy lezárt tanulmányi félév tapasztalataival rendelkező Doktori Iskola működésének áttekintésére került sor a jogász szakok párhuzamos akkreditációjának keretén belül.

Doktori képzés sajátosságai

A KRE ÁJK saját célkitűzései szerint alapvetően kis létszámú doktori képzés kialakítására és fenntartására törekszik, amely lehetőséget biztosít a szoros oktató-hallgató kapcsolat megvalósítására, valamint a kutatómunkát segítő folyamatos és kölcsönös együtt-gondolkodásra. A szervezett képzésben a főbb jogterületeket lefedő (polgári jog, büntetőjog, alkotmányjog, európai jog) szakismereti és kutatómódszertani kötelező, valamint alternatív kontakt tanórák biztosítása révén folyik az oktatás. A hallgatók tanulmányi előrehaladásukról részben szóbeli, részben írásbeli vizsgákon és beszámolókon, valamint kötelező recenziók megírása útján adnak számot. A doktori képzésben részt vevő oktatók egy része más karok graduális és posztgraduális képzésében is közreműködik, így a képzés szakmai színvonala - a Kar saját tapasztalatainak hiánya ellenére is - biztosítható.

Az iskolarendszerű képzés kialakítása megtörtént, a doktori iskola működéséhez szükséges szabályzatok, stb. elkészültek és azok rendszerben megvannak.

Erősségek

Az alacsony hallgatói létszámra tekintettel ténylegesen biztosítható a doktorandusz hallgatók és az oktatók, illetve a témavezetők közötti folyamatos és kölcsönös együttműködés, amely a doktori képzés magas színvonalának egyik feltétele. Erősségként említhető még a Doktori Iskola oktatóinak nagy elméleti felkészültsége és jelentős gyakorlati tapasztalatuk.

Problémák

A személyi feltételek tekintetében mindenképpen meg kell jegyezni, hogy az akkreditáció óta az alapító tagok közül ketten betöltötték 70. életévüket, a Doktori Iskolát vezető Török Gábor pedig a Miskolci Egyetem doktori iskolájában is alapító tag.

Amint arról már az alapképzés kapcsán szó volt, a KRE ÁJK infrastrukturális feltételei mindenképpen javításra szorulnak. A Kar épületében a graduális és posztgraduális hallgatók részére kevés számítógépes munkaállomás áll rendelkezésre. Ezzel függ össze, hogy a jogi oktatás és kutatás szempontjából rendkívül fontos DVD- vagy CD-jogtár is a Könyvtárban mindössze 4 munkaállomáson érhető el. Hasonlóképpen fejlesztésre szorul a könyvtári háttér is, s mindenképpen törekedni kellene arra, hogy a Doktori Iskola számára külön könyvtári szolgáltatásokkal, s önálló könyvbeszerzési kerettel rendelkezzenek.

A Doktori Iskola számára biztosított terem sem mindenben megfelelő. A Kar vezetői által tervezett további rekonstrukciós munkálatok ezen a helyzeten mindenképpen javítani fognak.

A hallgatókkal folytatott megbeszélésekből kitűnően a doktorandusz hallgatók a graduális hallgatók részére meghirdetett alternatív órákat is felveszik és látogatják, ami nyilvánvalóan nem felel meg a graduális és posztgraduális képzés szakmai és gyakorlati elválasztása követelményének.

Javaslat

Feltétlenül szét kell választani a doktorandusz és a graduális hallgatók részére meghirdetett alternatív tantárgyakat.

Mindenképpen nagyobb gondot kell fordítani arra, hogy az előírt kontaktórák száma meglegyen, s a hallgatók a meghirdetett tanórákat rendszeresen látogassák.

Az infrastrukturális feltételek további javítása szükséges.

Jogász szakok párhuzamos értékelése Miskolci Egyetem (2006/4/IV/7. sz. MAB határozat)		Akkreditációs minősítés	
<u>Szak megnevezése:</u> jogász	<u>Oktatók száma:</u> 87 teljes munkaidőben 68	Nappali tagozat	A
<u>Képzési szint:</u> egyetemi alapképzés	<u>Hallgatók száma:</u> Nappali 920 Levelező: 1082	Levelező tagozat	A

Szöveges értékelés:

A Miskolci Egyetemen a jogászképzés kielégítő infrastrukturális feltételek között, többségében nemzetközileg elismert oktatók irányítása alatt folyik. A tanszékek többsége nemcsak nemzetközileg elismert, hanem élő kapcsolatot is tart külföldi egyetemekkel, tanszékekkel. Példamutató a határokon átnyúló régió-kapcsolata. Mindazonáltal megállapítható, hogy a Szak irányításában (a működtetést elősegítő testületekben) még a főállású oktatók közül is sokan nem vesznek részt. Ebből következően néhány oktató szakmai és egyéb, intézményen belüli leterheltsége meghaladja a kívánatos mértéket.

A Szak a régió jogászképzésének centruma, kisugárzása azonban messze túlmutat azon. Nemcsak kibocsát jogászokat a régió kívülről, hanem – immár a posztgraduális képzés keretében – részben vissza-, részben befogad fiatal szakembereket.

E pozíciójának kivívásához jelentős mértékben járul hozzá az a tény, hogy a Kar megalapításától kezdve mind Miskolc városa mind az Egyetem részéről kiemelt támogatásban részesül. A Kar folyamatosan építi saját informatikai infrastruktúráját, miközben nagymértékben támaszkodik az Egyetem közös infrastruktúrájára. A hallgatók véleménye szerint is jó a Kar számítógépekkel való ellátottsága, a szükséges programok kellő frissítés mellett igény szerint rendelkezésre állnak.

A tanulási lehetőségek fontos feltétele az elérhető árú szálláslehetőségek rendelkezésre állása. Hallgatói vélemények szerint viszonylag kielégítő a kollégiumi férőhelyek száma és színvonala, ráadásul a városban elérhető árú albérletek is segítik a lakhatást.

A képzés sajátos vonásai:

Pozitívumok, erősségek:

A Szak tanszékeinek önértékeléseit elfogadva – s egyúttal megállapítva, hogy ennek kidolgozására nem mindegyik tanszék fordított elvárható figyelmet – általános érvénnyel a következők emelendők ki:

- A főtárgyak felelősei valamennyien minősítettek. Praktikus okokból az oktatásba bevonnak más személyeket is. A tananyag többségét tanár vagy docens adja le, adjunktus vagy tanársegéd csak eseti jelleggel „ugrik be”.
- Jelentős számú külföldi vendégoktató játszik szerepet a hallgatók tudásának gyarapításában.
- A vizsgák nagyobb része szóban történik. (Egyes tanszékeken az eredményes írásbeli vizsga feltétele a szóbeli vizsga megkezdésének.) Az írásbeli vizsgák nem teszt, hanem esszé-kérdések megválaszolását szükegelik. Ismételt vizsga esetén lehetőség van új vizsgáztató kérésére vagy bizottság kirendelésére.
- A könyvtári hálózat az egyetemi könyvtár felhasználása és a jogi kari bibliotéka fejlesztése mellett súlypontként kezeli az Intézetek könyvairait. A korlátozott anyagi források racionális felhasználása tűnik ki abból is, ahogyan a folyóiratok kari könyvtári (alapidokumentumokból 1 pld. feltétlenül) és intézetenkénti (lehetőséghez képest további 1-1 pld.) megosztása történik.
- A Kar jelentős eredményeket ért el a tananyag-kiadásban, a periodikák és konferencia-kiadványok megjelentetésében.
- Mivel a tananyag gyors változását számos tantárgy esetén az írott jegyzetekkel képtelenség követni: a tanszékek többsége lehetővé teszi, hogy a hallgatók az Egyetem honlapjáról töltsék le a legfrissebb adatokat, ismereteket.
- Mind a nappali mind a levelező hallgatók esetében kiemelhető a campus jelleg, benne a hallgatókat átfogó közösségi szellem. Ezt elősegíti a jelentős arányú kiscsoportos foglalkozás, ami lehetővé teszi a tanár bevonásával a csoporton belüli csapatszellem kialakítását.
- Kifejezetten jónak tűnik a karok közötti kommunikáció.

Negatívumok, gyengeségek:

A szóbeli vizsgákkal kapcsolatos leterhelés nagy, félőenként a számonkérések ideje oktatónként mintegy 10-12 óra.

Problémák:

Problémát jelenthet, ha egy oktató több helyen tölt be főállást. Ilyen esetben nehezen dönthető el, hogy az illető melyik intézménye mellett vállal identitást. Ez nyomon követhető ugyanazon publikáció több helyen történő elszámolásakor. (Pécs kivételével valamennyi vizsgált szakot érintő probléma.)

Az utóbbi években a Kar negatívan értékeli a debreceni jogi kar elszívó hatását. Ez különösen a miskolci szakirányú továbbképzési szakok debreceni – időben a miskolcit követő – letükrözésében jelentkezik.

Általános megjegyzés:

A nappali képzés a levelező képzéssel integrálva jól szolgálja a gyakorlat igényeit, ezen túlmenően az ország különböző részein található kutatóhelyek biztos tudással rendelkező fiatal szakemberek közül válogathatnak. Jelenleg minden (belső és külső) feltétel adott ahhoz, hogy a szakmai közvélemény az ország egyik kiemelt karaként tarthassa számon. Sajnálatosan a Kar olyan oktatók dolgozatait is elszámolja, akiknél vitatható, hogy első helyen jegyzett állásuk a Miskolci Egyetem.

Levelező képzés:

A nappali tagozatnál nagyobb arányban vannak be tárgyfelelősökön kívüli oktatókat. A gyakorlati oktatók gyakran vesznek részt a vizsgáztatásokban is.

Első év végén jelentős a lemorzsolódás, ami elsősorban a római jog tantárgy szigorú követelményeire vezethető vissza.

Az óraszám mintegy egy hatoda a nappalinak, a vizsgakövetelmények azonosak. A felkészülést segítik a tételsorok és egyéb önellenőrző rendszer alkalmazása.

A nappali és a levelező tagozat között kölcsönös az átjárás.

A nappali és a levelező tagozat hallgatói együttesen vizsgáznak.

Jogász szakok párhuzamos akkreditációja Miskolci Egyetem (2006/4/IV/18. sz. MAB határozat)		Akkreditációs minősítés	
<u>Doktori iskola megnevezése:</u> Deák Ferenc Állam- és Jog- tudományi Dok- tori Iskola	<u>Oktatók (témavezetők)száma:</u> 18 (25)	Nappali tagozat	A
14 alprogram	<u>Hallgatók száma:</u> Nappali: 82 Levelező: 114 + 33 (egyéni, külföldi)	Levelező tagozat	A
<u>Képzési szint:</u> doktori képzés			

Szöveges értékelés:

Az Állam- és Jogtudományi Karon folyó doktori képzés 1993-ban indult egy doktori programmal, amelynek keretei között kilenc alprogramra lehetett jelentkezni. A kilenc program 1997-ben újabb 4, majd 2000-ben további 1 programmal egészült ki. Jelenleg valamennyi új jogterületen is biztosított a tudományos fokozat megszerzésének lehetősége.

Erősségek:

- Többszörös túljelentkezés a nappali tagozaton lehetővé teszi a legjobbak kiválogatását.
- A felvételi szempontrendszerek a jelentkezők számára ismertek, így már jó előre felmérhetik esélyeiket.
- Az egyes alprogramok az állam- és jogtudomány teljes spektrumát átfogják.
- Szervezett képzés, rendszeres számonkéréssel.
- Hazai kutatóintézetekből tudományos fokozattal még nem rendelkező, ám jelentős eredményekkel büszkélkedő kutatók is jelentkeznek.
- Nappali tagozatos hallgatók a képzés során egy-két szemesztert külföldön tölthetnek, részképzésben vehetnek részt.
- Évente több külföldi vendégoktató tart előadást a doktorjelölteknek.

Gyengeségek

- Nincs olyan külső ösztöndíj, ami az állami támogatáson kívül lehetővé tenné a nappali képzésre szülő felvételt.
- A levelező tagozatos hallgatók munkáltatója – előzetes írásbeli nyilatkozata ellenére – később nem mindig támogatja dolgozóját a képzésben.
- Az ösztöndíj lehetőségei szűkösek, és az utóbbi időben a korábbiánál is korlátozottabb lehetőségeket adnak a doktoranduszok képzéséhez.
- Kevés a kapcsolat a fokozatszerzés után nem a Karon dolgozó kollégákkal.

Fenyegetések

- A versenyszféra elszívó hatásának következményeként a nyelvet beszélő doktoranduszok a nappali tagozatról a levelező tagozatra iratkoznak át, s ezáltal részint meggyengül a kapcsolat a többi doktorandusszal, részint nem segíti az egyetem oktatói utánpótlását.
- Levelező tagozaton erős a lemorzsolódás, évhalasztás, aminek elsődleges oka a már említett munkahelyi támogatás hiánya.

Általános megjegyzés:

A LB egyebekben is egyetért a Kar doktori képzésre vonatkozó önértékelésével.

Jogász szakok párhuzamos értékelése Miskolci Egyetem (2006/4/IV/8. sz. MAB határozat)		Akkreditációs minősítés	
<u>Szak megnevezése:</u>	<u>Oktatók száma:</u>	Levelező tagozat	A
a) Európai jogi szakjogász b) Társasági szakjogász c) Igazságügyi szociális tanácsadó d) Jogi szakokleveles orvos e) Jogi szakokleveles közgazdász f) Jogi szakokleveles mérnök	a) 16 b) 16 c) 27 d) 15 e) 18 f) 18		
<u>Képzési szint:</u> szakirányú továbbképzés	<u>Hallgatók száma:</u> a) 59 b) 22 (2000-ben indult évf.) c) 19 d) 46 e) 210 f) 14		

Szöveges értékelés:

Pozitívumok, erősségek:

- Figyelemre méltó a legkülönbözőbb korosztályok részvétele, a fiatal diplomásoktól kezdve a nyugdíjas pedagógusig.
- Vezető oktatók tartják a foglalkozások zömét. Mellettük elsősorban helyi illetőségű gyakorlati szakemberek vesznek részt az oktatásban, mindig az előzetesen megadott tematika szerinti rendben, kvázi konzultációk keretében feltárva a gyakorlati problémák elméleti hátterét.
- A tematikához rendelt ajánlott irodalmakon túl elsősorban miskolci szerzők által jegyzett speciális jegyzetek állnak a hallgatók rendelkezésére.
- A számonkérés írásban történik, részint kérdésekre adott válaszok, részint esszéírás formájában.
- A szakdolgozat-íráshoz nem áll rendelkezésre témalista (menü), hanem a résztvevők a megírás előtt a tantárgy jegyzőjével állapodnak meg.

Negatívumok, gyengeségek:

- Több szak esetében az újabb évfolyam-indítások során nem sikerül a hallgatói létszám folyamatos fenntartása.

Problémák:

- Az oktatás kéthetente, mindig szombaton, egész nap folyik.
- Több szakirányban jelentős a lemorzsolódás – bár ez nem nevezhető kivételt nem tűrő megállapításnak. A hallgatók létszáma egyes esetekben a szakirány-stúdium befejezésének idejére az eredetinek felére csökken.
- Ad a) Debrecenben nemrég indult hasonló képzés, ami jelentősen csökkentheti a hallgatói létszámot.
- Ad b) ELTE és Debrecen hasonló képzésének elszívó hatása.
- Ad c) ELTE hasonló képzésének elszívó hatása.
- Ad d) Debrecenben 2005-ben megindult azonos képzés elszívó hatása.

Általános megjegyzés:

Kívánatos volna (nemcsak a jelenlegi, hanem) valamennyi egyetem jogi karán a szakirányú továbbképzési szakok felülvizsgálata annak megállapítására, hogy melyeket érdemes továbbra is meghirdetni, melyeket volna indokolt több évre szüneteltetni, ill. megszüntetni.

Mindenképpen kerülendő egy-egy régió belül a szakok „versenyezése” abban az esetben, ha közülük az egyik helyen a szakmai és infrastrukturális feltételek egyértelműen inkább biztosítottak.

Jogász szakok párhuzamos értékelése Pázmány Péter Katolikus Egyetem (2006/4/IV/9. sz. MAB határozat)		Akkreditációs minősítés	
<u> Szak megnevezése:</u> jogász	<u> Oktatók száma:</u> 180 teljes munkaidőben 70	Nappali tagozat	A
<u> Képzési szint:</u> egyetemi alapképzés	<u> Hallgatók száma:</u> nappali 1518 levelező 1618	Levelező tagozat	A

Szöveges értékelés:

A Pázmány Péter Katolikus Egyetemen a jogászképzés infrastruktúrában viszonylag jól kiépített, szervezetenként jól megalapozott, megfelelő oktatási koncepcióval rendelkező szervezeti keretben és tudományos műhelystruktúrában folyik. Mindenképpen előnye a képzőhelynek, hogy hallgatóinak biztosítja a továbbképzés lehetőségeit is (szakképzés, doktori iskola), így jelentősen hozzájárul a jogász hivatástudat kialakításához, a szakmai kompetenciák elsajátításához. A 10 évre visszatekintő jogi képzés a kezdeti nehézségek leküzdése után folyamatosan és fokozatosan fejlődött, melynek következtében a Kar mára színvonalas oktatói- tudományos tevékenységet folytató, 180 fős oktatói gárdával rendelkező, a jogi felsőoktatási rendszerbe megfelelően integrálódott, a szakma által elfogadott képzési helyé vált, amely mind alapozó szakaszát, mind programkínálatát tekintve megfelel a képzési követelményeknek. Jelenleg egy akkreditációs követelmény nem teljesül: a vezető oktatók közül a teljes munkaidőben foglalkoztatottak aránya 65% (14:5) a kívánatos minimum 80 %-kal szemben. Ez a probléma azonban főként a fiatal, tudományos fokozatot szerzett oktatók alkalmazása révén viszonylag rövid időn belül megoldhatónak látszik. Megemlíthető még, hogy a vezető oktatók közül 2 főállású és 1 részállású oktató az állam - és jogtudománytól eltérő doktori fokozattal rendelkezik, bár mindegyiknek van jogi alapidiplomája. A jövőben az ilyen kinevezések a minőségi oktatás követelményének érvényesítése miatt nem kívánatosak.

A képzés sajátos vonásai:

Az alapképzésen belüli szakaszban kötelező a 2 féléves informatikai gyakorlat, az átlagosnál nagyobb jelentőséggel bír a közgazdaságtan, az állam- és jogelmélet, mint alapozó tárgyak, továbbá az egyetem katolikus jellegéből adódóan megjelenik az etikai alapok, illetve a kánonjog, valamint a gazdasági igényeket jobban kielégítő tárgyak, így a versenyjog, szociálisjog, környezetjog oktatása.

Ezen túlmenően a jövő tanévtől összehasonlító magánjogi és közjogi tanszék keretében ilyen irányú új tantárgy kerül bevezetésre.

Erősségek:

Az oktatói kar magas színvonala, széleskörű nemzetközi kapcsolatai, a közgazdasági képzés erőssége, a választható stúdiumok, valamint a szakképzés (továbbképzés) széleskörű kínálata, a joggyakorlatban dolgozó, szakmailag elismert kollégák oktatási segítsége. Utóbbi 2 évben erősödött a gyakorlati órák aránya, fokozatosan javult az infrastruktúra (könyvtár, számítógépes ellátottság). EU tagságból eredő igényeknek megfelelés: közös nemzetközi oktatási programok (olasz egyetemi központ, közös képzés a Cambridge-i jogi karral, Erasmus kapcsolatok bővítése). Ösztönzés saját publikációk megjelenésére, kiadói együttműködés (Szent István Társulat).

Problémák:

A minősített oktatók nagy számban elérték a nyugdíjkorhatárt, a saját nevelésű oktatói gárda kialakítása a szükségesnél lassabban halad, a kívánatosnál nagyobb a más felsőoktatási intézményben is foglalkoztatottak aránya. A Kar szűkös helyen működik, a 26-os épület felújításához szükséges pénzeszközök egyelőre nem állnak rendelkezésre, a kollégiumi elhelyezés lehetősége a hallgatók számára csak szűk körben biztosított. A számítógépes hálózat kissé elavult, felújításra szorul.

Általános megjegyzés:

A jogi szakoknak általános problémája, hogy a felvételre kerülő hallgatók tudásának színvonala évről-évre érezhető módon csökken. A tömeges felsőoktatás iránti igény megjelenése – különösen a jelenlegi felvételi rendszer – nem teszi lehetővé a jelentkezők személyes kész-

ségének és képességeinek a megismerését, a felvételnél nem érdemi szempontok döntenek, így nem a legjobb képességű hallgatók jutnak be a felsőoktatásba.

Levelező képzés:

A levelező képzés szükségszerű sajátossága, hogy a tanrendi órák száma alacsonyabb, különösen a gyakorlati vagy választható órák esetében. Ezt a karon írott tananyagokkal pótolják, melynek következtében a levelező tagozatos hallgatók a nappali tagozatosokkal azonos módon tudnak felkészülni a számonkérésre. (A jegyzetellátottság 90% feletti.) Emellett repetitóriumi foglalkozásokat is tartanak a levelező tanítási napokon. A hallgatóknak továbbá módjuk van arra, hogy a nappali képzésben meghirdetett választható tárgyak óráit látogassák.

Jogász szakok párhuzamos értékelése Pázmány Péter Katolikus Egyetem (2006/4/IV/19. sz. MAB határozat)		Akkreditációs minősítés	
<u>Doktori Iskola megnevezése:</u> Jog - és Államtudományi Doktori Iskola	<u>Oktatók száma:</u> 11 (19) <u>Hallgatók száma:</u> nappali tagozat 22 levelező tagozat 23	Nappali tagozat	A
<u>Képzési szint:</u> doktori képzés		Levelező tagozat	A

Szöveges értékelés:

- A Jog-és Államtudományi Doktori Iskolában az állam - és jogtudományi képzés Sólyom László akadémikus, tanszékvezető egyetemi tanár vezetésével folyik, aki egyben a Kari Doktori Tanács elnöke. A Doktori Iskolában az öt évvel ezelőtt összeállított program kereti között meghirdetett témák vannak, ennek alapján folyik a doktori képzés.
- Az iskolát 2000-ben akkreditálták, azóta 24 hallgató szerzett abszolutóriumot és 2 doktori (PhD) fokozat odaítéléséről döntött a Kari Doktori Tanács, ezek közül 1 honosítás volt.
- A doktori iskola infrastrukturális feltételei kiválóak, (4 önálló helyiség, külön gyakorlóterem, számítógépterem, kutatói szoba, adminisztrációs szoba, vezető oktatói szoba, önálló informatikai egység, külön könyvtár) mindenben megfelelnek az oktatói és hallgatói elvárásoknak.
- A Doktori Iskola minden egyéb vonatkozásban megkapja a szükséges önállóságot és függetlenséget. (pl. saját könyvbeszerzés)
- Az iskolarendszerű képzés felépítése a 2005/2006-os tanévtől megváltozik: az eddigi 3+3 rendszer (3 félév iskolai képzést 3 félév egyéni képzés követett) 4+2 rendszerűvé alakul át, így az első 4 félévben lesznek tanrendszerű kontaktórák. Ezzel együtt a tantárgyi szerkezet is átalakul: az eddigi kötelező alaptárgyak (alkotmányjog, magánjog, büntetőjog) egy-egy félévre koncentrálnak, az érintett tanszékek pedig 4 féléven át kínálnak választható előadást vagy szemináriumot.

- Új tárgyak is megjelennek az oktatásban: összehasonlító magánjogi kurzus, valamint kutatómódszertan.
- A képzés egésze a témavezető ellenőrző felelősségét és szakterületi kompetenciáját állítja előtérbe.
- A felvételi objektív pontozási rendszerben, szabályzat alapján történik, melynek keretében személyes beszélgetésre is sor kerül: a felvételi bizottság rangsorolja a jelölteket és a legjobbaknak ítéli oda az ösztöndíjas helyeket.
- Az első 3 félévben a kutatási területhez kapcsolódó alapozó tárgykból recenziós dolgozatot kell készíteni, ebből egyet idegen nyelven kell megírni. Minden félév végén a kutatási tevékenységről "beszámoló dolgozat" formájában számot kell adni, a kutatási részeredményeket pedig külön is számon kérik.

Pozitívumok, erősségek

- A Doktori Iskola 10 alapító tagja közül 6 az MTA doktora, 4 pedig habilitált egyetemi tanár, amely jelentősen meghaladja az akkreditációhoz szükséges minimumot. A tagok ténylegesen is a Karon állnak teljes állású jogviszonyban.
- A hallgatói létszám viszonylag alacsony, ezért a kötelező tárgyak mellett a választható tárgyak óráit is sokan veszik fel. Előny, hogy a létrehozott "doktori szimpózium" keretében a hallgatók egymásnak beszámolót tartanak a félévben végzett kutatásaikról, tapasztalataikról, így lehetőség van párbeszédre, kérdések megvitatására.
- Szoros együttműködést alakítottak ki a Közgazdasági Intézettel, a Corvinus Egyetem Doktori Iskolájával, a Magyar Szabadalmi Hivatallal.
- Az utóbbi 3 évben már egy választott témát megjelölve felvételizik a hallgató és az oktatásban való részvétel mellett azonnal elkezdi témavezetőjével a munkát. Téma- illetve témavezető-váltás azonban lehetséges.
- A képzés elején kontaktórákkal még 20 kredit szerezhető a 30-ból, az utolsó évben azonban már csak egyéni kutatással szerezhető kredit.
- A Doktori Iskola hallgatóinak részvétele az oktatásban általánossá vált.
- A hallgatók egy részének aktív nyelvtudása kitűnő.

Negatívumok, gyengeségek:

- A magasan kvalifikált oktatói gárda még aktív, de életkoruk előrehaladott, így sürgős fiatalításra van szükség. Dr. Kilényi Géza egyetemi tanár közeljövőben esedékes emeritálása és Dr. Sólyom László akadémikus köztársasági elnökké választása pedig az utódlás megoldásának problémáját sürgetőleg veti fel.
- Az oktatók részvétele az oktatásban igen egyenetlen. Van olyan alapító tag, akinek nincs "saját" hallgatója és van olyan témavezető, akinek túl sok van.
- Polgári jogi-, büntetőjogi- és jogelméleti témában nagyon kevés a hallgató, inkább a nemzetközi jogot, az alkotmányjogot és a jogtörténetet preferálják.
- Az egyes témavezetők követelményei eltérőek. Előfordul, hogy teljesen formális féléves hallgatói beszámolót is jóváhagynak. Az értékelés egységesítése érdekében, ezért a mérhető teljesítmények tekintetében az adott krediteket a Doktori Iskola vezetője felülbíráhatja.
- Fogycatékosság, hogy a témák többségéhez a meghirdetéskor nem járul előrelátható, körvonalazott tematika és a feldolgozandó irodalom jegyzéke. (Kivétel pl. a jogelmélet) Ez is oka a disszertáció- témák nagy szóródásának.
- Nincs minden témában meghirdetve összefüggő tanmenet és követelményrendszer, így az alkalmosság veszélyezteti a Doktori Iskola színvonalas működését. Ezen mielőbb változtatni kívánnak.
- Egyelőre kevés a doktori eljárásra való jelentkezés. Az első abszolutóriumokat 2003 nyarán adták ki; a végzetek közül eddig csak 1 doktorandusz munkahelyi vitája zajlott le (egyik másik előkészületben van), de a színvonal biztosítása érdekében nem siettetik az eljárásokat Ez a helyzet azonban az elkövetkező 2-3 évben pozitív irányba mindenképpen változni fog.

Javaslat

- A Doktori Iskola vezetője legalább egy cikluson keresztül irányítsa a doktori képzést.
- A vezető oktatói gárda jelenlegi korösszetételének megváltoztatása fiatalabb oktatók párhuzamos beállítása révén.

- A meghirdetett témák programszerű kidolgozása, a félévekre vonatkozóan minden témában összefüggő tanmenet és követelményrendszer kötelező előírása.
- Az általános társadalomtudományi, valamint a multidiszciplináris képzés továbbá a külföldi részképzés lehetőségének jobb kihasználása.
- Törekedni kell arra, hogy egy oktató ne láthassa el aránytalanul sok hallgató témavezetését.

Jogász szakok párhuzamos értékelése Pázmány Péter Katolikus Egyetem (2006/4/IV/10. sz. MAB határozat)		Akkreditációs minősítés	
<u> Szak megnevezése:</u> a) Bank szakjogász b) Európa jogi szakjogász c) Európa jogi szakjogász angol d) Gazdasági büntető szakjogász e) Ingatlanforgalmi szakjogász f) Jogi szakokleveles közgazdász g) Környezetvédelmi szakjogász h) Társasági szakjogász <u> Képzési szint:</u> szakirányú továbbképzés	<u> Oktatók száma:</u> a) 25 b) 52 c) 17 d) 11 e) 26 f) 16 g) 11 h) 13 <u> Hallgatók száma</u> a) 50 b) 174 c) 160 d) 16 e) 20 f) 65 g) 55 h) 30	Levelező tagozat	A

Szöveges értékelés

Pozitívumok, erősségek:

Az Európai jogi szakjogász képzés teljes egészében angol nyelven is folyik, ez egyedülállónak mondható. Az évek óta nagy létszámmal induló képzés előadói között mind anyanyelvű, mint az idegen nyelvet kiválóan bíró magyar szakteknitélyek szerepelnek.

A Kar új képzések indításával igyekszik oktatási kínálatát bővíteni. Ez évben sikeresen akkreditálta a „Kriminálisztikai szakjogász” felsőfokú szakirányú továbbképzést, és újdonságként került meghirdetésre egy számítógépes jogi adatbázisokat oktató kurzus.

*A már meglévő szakképzéseket *szakirányokkal bővítik*, ezzel teremtve lehetőséget további szakmai ismeretek megszerzésére. A szakirányos képzések mintegy 50-60 órában gyakorlat-orientált tematikát tartal-*

maznak. A jelentkezők Magyarország vezető szakértői irányításával egy-egy speciális érdeklődési körre összeállított témakörben sajátíthatják el elsősorban az EU joganyag megkeresésének és alkalmazásának gyakorlatát.

A szakképzéseken *minősített egyetemi oktatók mellett kiemelkedő tapasztalattal rendelkező szakemberek* oktatnak, így pl. kormányzati szakemberek, illetve a Legfelsőbb Bíróság, a Legfőbb Ügyészség, és az Alkotmánybíróság munkatársai, stb.

A számonkérés szóban és írásban történik, ez utóbbi tartalmaz egyrészt teszt, másrészt esszé jellegű feladatokat.

Negatívumok, gyengeségek:

Új intézmény lévén, *saját oktatási jegyzeteik* még csak az előkészítés stádiumában vannak. Jelenleg az oktatók saját jegyzeteiket, könyveiket, cikkeiket, oktatás-kiegészítő eszközeiket bocsátják a hallgatók rendelkezésére, amelyek – az előadáson elhangzottakkal együtt – teljesen lefedik a tananyagot.

A jelentős képzés-túlkínálat miatt *nehezen tervezhető* előre, hogy mely szakok indulnak el az egyes félévekben, azaz hol jön össze a szükséges számú jelentkező.

Problémák:

Az *Európai szakjogász képzés* esetében több nehézség is jelentkezik. Elsősorban azt a problémát kell megoldani, hogy a szakképzésen részt vevők kb. fele még soha nem találkozott közösségi joggal, míg a frissen végzettek már az alapképzés során magas óraszámú hallgattak EU jogot, közöttük sokan vannak, akik szakvizsgáztak is ebből az anyagból. Ezt a különbséget rendkívül nehéz áthidalni az előadó oktatóknak.

További nehézségként fogalmazódott meg az, hogy a jogszabályban közzétett *képesítési követelmények* már nem minden képzésben tükrözik az egyes tantárgyak tényleges szakmai súlyát és arányát az egyes szakképzésen belül, korrekciójuk, aktualizálásuk több esetben is indokolt.

Karok közötti egyeztetés és együttműködés hiányában egyre gyakrabban fordul elő az, hogy a megfelelő számú jelentkező hiányában egy képzés beindítása az intézmény számára nem gazdaságos, a jelentkezőnek ugyanezen okból máshol sincs lehetősége az adott szakképzé-

sen részt venni. Így a kevésbé „divatos”, ugyanakkor a jogalkalmazás számára rendkívül fontos szakterületeken előfordul, hogy a széles kínálat ellenére gyakorló jogászok egy része nem jut hozzá a munkájához szükséges felsőfokú szakirányú továbbképzéshez.

Általános megjegyzés:

A PPKE JÁK Deák Ferenc Továbbképző Intézete maximálisan igyekszik a szakma változó igényeinek és a különböző jogterületek fejlődésével jelentkező követelményeknek megfelelni. Ezt új képzések bevezetésével, illetve a meglévő szakképzésekhez csatolható szakirányok meghirdetésével kívánják megvalósítani. Az Intézet 2005. évi munkatervének megfelelően a minőségbiztosítás új elemekkel egészült ki a tantervek és tematikák folyamatos frissítése és továbbfejlesztése érdekében tartott rendszeres oktatói értekezletek, szakmai egyeztetések bevezetésével.

Jogász szakok párhuzamos értékelése Pécsi Tudományegyetem (2006/4/IV/11. sz. MAB határozat)		Akkreditációs minősítés	
<u>Szak megnevezése:</u> jogász	<u>Oktatók száma:</u> 104 teljes munkaidőben 84	Nappali tagozat	A
<u>Képzési szint:</u> egyetemi alapképzés	<u>Hallgatók száma:</u> nappali 1634 levelező 1779	Levelező tagozat	A

Szöveges értékelés:

A pozsonyi Erzsébet Egyetem az I. Világháborút követően települt át a baranyai megyeszékhelyre. A Pécsi Tudományegyetem (PTE), a keretei között működő Állam- és Jogtudományi Karral (ÁJK) együtt – csakhamar az ugyancsak trianoni indíttatású soproni universitással - együtt vált a dunántúli régió meghatározó szellemi központjává. A jogász egyetemi alapképzést tekintve Dunántúlon az utóbbi években győri székhelyű képzési hely létesült.

Pécsett jelenleg közel harmadfélezer joghallgató tanul. A Látogató Bizottság által vizsgált években a PTE ÁJK hallgatóival kapcsolatban a mennyiségi hanyatlás egyes jelei mutatkoznak. Mind a két tagozaton az utóbbi öt évben csökkenő tendenciát mutat a jelentkezők száma, ugyanígy a nappali tagozaton az első helyen jelentkezők, továbbá a felvételi ponthatárok és diplomát szerettek száma. A részleges recesszió mögött demográfiai tényezők, valamint Győr és más képzési helyek elszívó hatása gyanítható. A kevésbé felkészült hallgatók képzettségi szintje, illetőleg általános felkészültsége csökken. Ugyanakkor örömdetes az államilag elismert nyelvvizsgálóval rendelkezők számarányának fokozódása a nappali tagozatra jelentkezők körében.

A fenti adatokkal és minőségekkel jellemezhető hallgatóság oktatása 104 oktatóra hárul, akik közül a PTE ÁJK 84 személyt teljes munkaidőben foglalkoztat. A nyelvtanárokat leszámítva a minősített oktatók aránya mintegy 40 %-os. A vezető oktatók csaknem mindegyike teljes munkaidőben a PTE ÁJK alkalmazottja. Megállapítható továbbá, hogy a főtárgyak tantárgyfelelőseire vonatkozóan a MAB által tá-

masztott elvárások maradéktalanul teljesülnek. A közalkalmazotti jogviszonyban a régió gyakorlati szakemberei közül többen megbízási szerződés alapján kapcsolódnak be az oktató, illetve vizsgáztatói feladatok teljesítésébe.

A nappali tagozatos képzésen kívül e Karon is folyik levelező tagozatos képzés, éspedig három szekcióban, az alapdiploma jellegétől függően. Ez ugyanis részben a tantárgyi struktúrát meghatározó tényező. Szerteágazó a Kar szakirányú továbbképző tevékenysége is.

A szakfelelős, aki az MTA doktora, tanszékvezető egyetemi tanár és az MTA Jogtudományi Bizottságának alelnöke, nem azonos a dékánal.

A pécsi képzési hely kiemelkedően jó infrastruktúrával, ezen belül jó minőségű munkahelyi és oktatási tárgyi feltételekkel rendelkezik. A Közgazdaságtudományi Karral közös könyvtárának állománya 54 ezer kötet. A könyvtárba 349 féle folyóirat jár, ebből 163 külföldi.

A PTE ÁJK működésében **külső korlátként** jelenik meg egyfelől a romló demográfiai helyzet, illetve a többi képzési hely által fenntartott versenyhelyzet, másfelől a jogászai pályák erős telítettsége.

A pécsi jogászképzés **erősségei** között említendők a következők:

- kari szintű szabályozás átfogó, kellően részletező jellege;
- a kari oktatók növekvő hányadának hazai, sőt nemzetközi reputációja;
- a kitűnő tárgyi környezet;
- a Kar kiterjedt nemzetközi kapcsolatai;
- a Kar intenzív kiadói tevékenysége,
- az MSZ EN ISO 9001:2001 szerint tanúsított minőségbiztosítási tevékenység;
- Társadalmi Tanács néven a felhasználói kör képviselőiből álló testület létrehozása és működtetése.

Impresszionáló volta ellenére a PTE ÁJK **gyenge pontjai** közé tartozik az oktatási formák és diszciplínák eltúlzott bősége. (A kötelező tárgyakon kívül 72 kötelezően választható és 81 szabadon választható tárgyat hirdet meg a fakultás. Ehhez járul még a levelező tagozatos képzés, továbbá a szakirányú továbbképzések egész sora.) Mindez az

oktatók – általuk is felpanaszolt – túlterheléséhez vezet, továbbá – elsősorban a levelező tagozaton – még ahhoz is, hogy un. nem kontakt órákat vezettek be. (Ezek a hallgatói munkára épülnek, ám a hallgatói teljesítmény értékelésének megbízható rendszere nem épült ki.) A túlzott mértékű elfoglaltság miatt a kötelező tárgyak közel egy harmadát fokozattal nem rendelkező oktatók tartják.

Az **előrelépés lehetőségét** az intenzív működés erőteljes korlátozásával az intenzív kibontakozás nyújthatja. Ennek eszköze lehet – a képzés általános (alapozó) jellegének sérelme nélkül a képzés második felében annak biztosítása, hogy főbb szakirányok meghatározásával (nem pedig parttalan és a belső kohéziót jórészt nélkülöző tárgy-túlkínálattal) elégítsék ki a joghallgatók egyes jogterületek iránti fokozott érdeklődését. Az intenzív fejlesztés érdekében a „legfontosabb publikációk” számára színvonalasabb megjelenési fórumot kell találni, mint a Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, vagy a kaposvári „Jogi beszélgetések”. Végül – a Kar szerteágazó nemzetközi szerződéses kapcsolatait mozgósítva – az egyensúlyi helyzethez közelítő állapotot kívánatos kialakítani a külföldre látogató pécsi és a Pécsre érkező külföldi oktatók arányát illetően, abban a perspektívában is gondolkodva, hogy a PTE ÁJK egyfajta nemzetközi regionális központtá válhat. Ennek alapjai már látszanak.

A PTE ÁJK-t **veszélyeztető tényezők** általános jellegűek. Ilyenek: a fiatalság népességfogyása, a nyolc jogi kar léte, a pálya megközelítőleges telítettsége, az egyetem anyagi gondjai, a felsőoktatásra vonatkozó jogi szabályozás sűrű változásai és annak jövőbeli bizonytalansága, ideértve az állami finanszírozás rendszerét is.

A PTE ÁJK a MAB akkreditációs követelményeinek megfelel.

Jogász szakok párhuzamos értékelése Pécsi Tudományegyetem (2006/4/IV/20. sz. MAB határozat)		Akkreditációs minősítés	
<u>Doktori Iskola megnevezése:</u> Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola 10 alprogram <u>Képzési szint:</u> Doktori képzés	<u>Oktatók (témavezetők) száma:</u> 16 (24) <u>Hallgatók száma:</u> nappali 14 levelező: 86 Belügyi dolgozók képzése: 23	Nappali tagozat: Levelező tagozat:	A A

Szöveges értékelés:

A PTE-ÁJK-án jelentős múltra tekint vissza a doktori képzés, amely – a biztos szakmai és infrastrukturális feltételekre építve – nemcsak megtartotta, de folyamatosan fenntartja a doktori képzés „hagyományos” rendszerét, ugyanakkor a modern kor és tudomány igényeinek megfelelően újabb képzési programokat, tanterveket is beépített a doktorandusz hallgatók képzésébe. A doktori képzés személyi és szervezeti feltételei, valamint annak szabályozási háttere biztosított, így mind a doktorandusz hallgatók felvétele, mind a fokozat-odaítélés folyamatosan történik.

Doktori képzés sajátosságai:

A PTE-ÁJK-án hallgató diákok száma az utóbbi tíz évben – nyilván a központi finanszírozás sajátos szabályai, valamint az Egyetem fokozatosan romló pénzügyi helyzete miatt – jelentősen megemelkedett, amely alapján mára az ország egyik legnagyobb ilyen intézményévé vált. Ez a körülmény természetesen kihatott a doktori képzésben részt vevők létszámára is, amely az utóbbi öt évben két és félszeresére növekedett. A szervezett doktori képzésben részt vevő oktatóknak csak egy része - teljes, vagy részmunkaidőben - a Karon alkalmazott elméleti és/vagy gyakorlati szakember, az oktatók másik része többnyire meghívott gyakorlati szakember, akik munkájukkal a doktori képzés külső elismertségét erősítik. A szervezett doktori képzés mellett – a kiadott doktori fokozatokra figyelemmel - meghatározó az egyéni felkészülésben résztvevők aránya is, amelynek indoka részben a PTE-

ÁJK „tudományos vonzásának” ellen állni nem képes, elsődlegesen gyakorlati szakemberek munkájának fokozat-odaítélással történő elismerése és támogatása, másfelől a Kar földrajzi és tudományos régióban betöltött központi elhelyezkedése és patinás múltja.

Erősségek:

A tanrendben szereplő kontakt órák lefedik a főbb jogterületeket, azokat mind elméleti, mind gyakorlati szempontból elismert szakemberek oktatják. A Doktori Iskola jól hasznosítja a Kar külföldi kapcsolatait, így a külföldi oktatók képzésben való részvétele folyamatosan biztosított. Külön kiemelendő a Jogi informatikai alprogram, amely az országban elsőként és eddig egyedülként került kialakításra, és amelynek tudományos igénye, „kutatói lendülete” példa értékű. Új, ugyanakkor remélhetőleg a jövőre nézve hagyományt teremtő kezdeményezésként 2004-ben megjelent a doktorandusz hallgatók első tanulmánykötete, amely minőségi lehetőséget biztosít a hallgatók saját kutatási eredményeinek publikálására. A képzés szabályozottsága rendezett, megfelel a jogszabályi követelményeknek.

Az infrastrukturális feltételek az átlagosnál jobbak, azok alapvetően biztosítják a doktori képzés – graduális szintű képzéstől eltérő – igényeinek kielégítését. Külön kiemelendő a Kar, s azon belül a doktori képzés rendelkezésére álló informatikai háttér és annak modern – a kor követelményeinek eleget tevő – elhelyezése, valamint a folyamatosan bővülő – jelentős állománnyal rendelkező – könyvtári háttér-szolgáltatás.

Problémák:

A jól szabályozott és működő doktori képzés, valamint az átlagosnál jobb infrastrukturális feltételrendszer mellett alapvető problémák támaszthatók a szervezett doktori képzés rendjével szemben. A doktori képzésről szóló jelenleg hatályos kormányrendelet kötelező jelleggel írja elő a kontaktóra formájú iskolarendszerű képzés megszervezését és fenntartását, amely nappali tagozaton félévente 60 kontaktóra teljesítését követeli meg. A PTE-JÁK által benyújtott önértékelésben szereplő, illetve a doktorandusz hallgatók által a látogatás alkalmával folytatott beszélgetés során közölt információk alapján jelenleg átlag kéthetente két tanóra (ti. négy kontaktóra) kötelező foglalkozást nyújt a Doktori Iskola, amely azonban a kötelezően előírt félévi 60 órának még a felét sem éri el. Az eseti jelleggel meghirdetett, illetve a Karon

nem teljes munkaidőben foglalkoztatott oktatók által tartott tárgyakra, valamint a graduális képzésben is (túl) foglalkoztatott oktatók elfoglaltságára tekintettel akadozik a hallgatók és az oktatók kapcsolattartása és együttműködése, ami egyrészt a doktorandusz hallgatói létszám emelkedésével, másrészt több oktató közéleti szerepvállalásával csak tovább romlott az elmúlt években. Természetesen az eseti jellegű órákra és az előadó oktatók személyére figyelemmel nem biztosított a kontakt tanórákon nyújtott hallgatói teljesítmény egységes és következetes – vizsga jellegű – értékelése sem.

Összegzés:

A doktori képzés a tanrendi követelményeket leszámítva eleget tesz a jogszabály által előírt követelményeknek, sőt egyes szempontokból a jogász szakok párhuzamos akkreditációja során megvizsgált más Karok doktori képzéséhez képest többlet teljesítményt is fel tud mutatni; ugyanakkor az iskolarendszerű kontakt tanórákra épülő tanrend kidolgozása nem mellőzhető a jelenlegi szabályozásra figyelemmel.

Jogász szakok párhuzamos értékelése Pécsi Tudományegyetem (2006/4/IV/12. sz. MAB határozat)		Akkreditációs minősítés	
<u>Szak megnevezése:</u>	<u>Oktatók száma:</u>	Levelező tagozat	A
a) munkajogi szakjogász: b) szakokl. politológus c) családjogi szakjogász: d) helyi jogszabályszerkesztő e) Európa jogi szakjogász f) társasági jogi szakjogász g) szakokleveles képzések	a) 15 b) 10 c) 18 d) 10 e) 19 f) 10 g) 30-35 fő		
<u>Képzési szint:</u> szakirányú továbbképzés	<u>Hallgatók száma.</u>		
	a) 58 b) 34 c) 41 d) 63 e) 157 f) 27 g) 184		

Szöveges értékelés

A PTE ÁJK-án 1990 óta önálló szervezeti egység, a Továbbképző Szekció, szervezi a szakirányú továbbképző programokat, melyeket főiskolai, illetve egyetemi alapvégzettségűek számára biztosítanak. Valamely tanfolyam megindításának feltétele általában az, hogy legalább 20 fő jelentkezzék.

A szakjogász képzés keretében Európa jogi, családjogi, munkajogi, társasági jogi, gazdasági büntetőjogi, valamint helyi jogszabályszerkesztő és végül politológusi /szak/jogászképzés folyik.

A családjogi szakjogász-képzést 1999 óta egyedül a PTE ÁJK nyújtja. Az európai szakjogász-képzés az európai partner-egyetemekkel egyeztetett program alapján megy végbe. A munkajogi szakjogász-képzés oktatói között is több gyakorlati szakember található.

Szakirányú továbbképzés lehetőségét kínálja orvosok / fogorvosok, gyógyszerészek/, illetve közgazdászok, továbbá mérnökök számára további három kurzus.

A szakirányú, jogászai profilú továbbképzésekben résztvevők mintegy egyharmada Pécsen doktorált. Ez azt mutatja, hogy a PTE ÁJK szoban forgó továbbképzési formái iránt a régió túl is, sőt főleg onnan mutatkozik meg nagyfokú érdeklődés. Problematikus, hogy egy állam- és jogtudományi kar politológusi szakoklevelet ad ki, s az is, hogy adott esetben a végzés előtt álló joghallgatók beiratkozását is elfogadják szakjogász kurzusra.

Jogász szakok párhuzamos értékelése Széchenyi István Egyetem (2006/4/IV/13. sz. MAB határozat)		Akkreditációs minősítés	
<p>Szak megnevezése: jogász</p> <p><u>Képzési szint:</u> egyetemi alapképzés</p>	<p><u>Oktatók száma:</u> 69 teljes munkaidőben 40</p> <p><u>Hallgatók száma:</u> nappali 602</p>	Nappali tagozat	A

Szöveges értékelés:

1. **A szak sajátossága:** Jelenleg a szakon az oktatás az Állam- és Jogtudományi Intézetben belül folyik, amely egy összetett karba épül bele (Jog- és Gazdaságtudományi Kar). Ugyanakkor a kapott információk szerint, az Intézet komoly lépéseket tesz a karrá válás elérése érdekében.
2. **Oktatók:** A teljes munkaidőben foglalkoztatott oktatók száma a 69-ből 40 fő, vagyis 60 % alatti. A kormegoszlásban az általában vett egyenletes karakter mellett az 50 és 40 év közötti korosztályok részvétele viszonylag kevés. Ezt azonban a fiatal oktatók aránya, illetve újonnan beállítása ellensúlyozhatja. A minősített oktatók száma meghaladja a 33-at, az intézet akkreditációs anyagában a dr.univ. kategória túl tágra került feltüntetésre, ezért nem különíthető el a dr.univ. fokozatok száma a diplomával rendelkezőktől. Ugyanakkor megjegyzést érdemel, hogy a DSc. fokozatosok aránya igen erőteljes, az országos átlagot meghaladja. Nem jogi fő tárgyat 3 fő oktat. Az intézet tervei (az itteni doktori iskolában és máshol végzett PhD fokozatot szerzőkkel az oktatói kar növelésére) a kítűzött ütemben valósulnak meg. Három fő tárgyat nem minősített oktató oktat. Közülük egy megszerezte a doktori fokozatot, egy védés szeptemberre várható. Akkreditációs szempontból továbbra is megoldatlan azonban a polgári eljárásjog helyzete, amelyet egy 25 éve oktató adjunktus jegyez, akinek azonban nincs tudományos fokozata.
3. **Tananyag:** Amellett, hogy máshol bevált tananyagot használnak a győri jogászképzésben, beindult a saját tananyag kiadása. Ettől

eredmények várhatók, különös tekintettel a jó kiadói kapcsolatokra. Az Intézet önálló tudományos kiadványokkal rendelkezik.

4. **Adminisztráció:** A többi jogi karral összevetve a győri képzésben igen kevés adminisztrációs személyzettel dolgoznak. Ezt magyarázza az a körülmény, hogy igen nagymértékben támaszkodnak az egyetemi adminisztrációra, de figyelembe kell venni, hogy a jelenlegi terhelése a nem oktatói besorolási személyzetnek igen nagy, és a levelező szakok beindításakor óhatatlanul szükség lesz bővítésre.
5. **Infrastruktúra:** Ezt tekinthetjük a szak egyik erős pontjának. Az előadótermek nagyrészt az Intézet területén találhatóak, de nagyelőadásokra egyetemi termeket is igénybe vehetnek. Az informatika erős alapokra építve folyamatosan fejlesztésre került. A kar könyvtári ellátottságára egyrészt jellemző az egyetemi könyvtárra építés, sajátos pozitív körülmény, hogy a győri igazságszolgáltatási szervek rendelkezésre bocsátják a hallgatóknak tanulmányaik során saját könyvtárukat. Ugyanakkor meg kell állapítani, hogy az intézeti és tanszéki könyvtárak feltétlenül fejlesztésre szorulnak, erre nézve lépéseket tervez az intézet vezetése, mind a könyvállomány növelése, mind a kari olvasóterem területének gyarapítása érdekében. Az intézetben használt NEPTUN-rendszer bevált, órarendkészítés is ezzel történik.
6. **Kapcsolatok:** Az Intézet relatíve rövid fennállása alatt jelentős kapcsolatrendszert épített fel a hazai jogérettel, tudományos műhelyekkel, főhatóságokkal. A nemzetközi életben a konferenciák és tanulmányutak mellett kiemelhető a programokhoz való csatlakozás is. (*European Masters in Human Rights and Democratization*), az Európai – tanulmányi Központ tevékenységében való közreműködés, ERASMUS, Jean Monnet program koordinálása).
7. **Hallgatók:** A nyugat-dunántúli régió tartósan tudja biztosítani a jelentkezőkkel a hallgatói létszámot és azok minőségét. A győri kollégák részéről felmerül a kérdés, hogy a felvételi vizsgák eltörlése miként fog hatni a túljelentkezésre és a jelentkezők minőségére. A hallgatói fluktuáció nem jelentős. A végzés után mindenki a szakmában helyezkedett el, de volt, aki csak egy év múlva.

Általános jelenségként tapasztalható, hogy a kis létszámra felépülő győri képzésben a joghallgatók jól érzik magukat, családias a

légkör és a hallgatók ismerik egymást. A nekik nyújtott szolgáltatásokat (tanulmányi osztály, fogadóórák, tanárok elérhetősége, tananyag és szakirodalom hozzáférhetősége) megfelelőnek ítélik, a könyvtárral kapcsolatban azonban keveslik azt.

A hallgatók jelenléte és aktivitása az előadásokon és a gyakorlatokon átlagon felülinek tekinthető, óra igen ritkán marad el, rendszerint *vis major* esetében, amit haladéktalanul bejelentenek. A számonkérési formák között arányos az írásbeli számonkérések alkalmazása, a hallgatók az első sikertelen vizsga után bizottságot kérhetnek. A szakdolgozatok kiválasztása igen nagymértékben a hallgatók autonóm döntése.

8. **Szakkollégium:** Az intézet saját (Batthyány) szakkollégiumot működtet, mintegy 32 hallgatóval, ezen kívül egyesek részt vesznek a győri püspökség Szent László Szakkollégiumának működésében.
9. **Doktori iskola:** A doktori iskola jogi programja egy év óta, keresztfelévben közösen működik a Közgazdasági Intézettel. A hallgatók kisebb része jogász, a nappali helyek száma igen kicsi. A 25 oktatóból a jogi szakirányon kb. 5 fő, az 57 hallgatóból 9 fő van a jogi szakirányon. Tudatosan erősíteni akarják a multidiszciplináris jelleget, a képzés iskolarendszerű, nem ismétli a graduális képzést, és kreditrendszerben történik. Jelenleg kevesebb a jogi végzettségű hallgató, mint a közgazdász. A nem jogászok is felvehetik a jogi tantárgyakat, bár ez didaktikai problémákat okoz. A doktoranduszoknak publikációs lehetősége van, és mivel számuk nem nagy, természetesen utánpótlási bázisát jelentik az oktatói gárdának. Általánosságban megállapítható, hogy két lezárt félév után a többi, évek óta folyamatosan működő „rég”i doktori iskolával összevetve a győrit, csak korlátozott lehet a párhuzamos értékelés. Az infrastrukturális és oktatói feltételek mellett megléte mellett a jogi szakirány csak az egész Doktori Iskolához mért súlyának növelése esetén szilárdulhat meg igazán.
10. **Erősségek és problémák:** Az intézet a karrá válást célozta meg, ez új akkreditációt tesz szükségessé a jövőben. Erőssége az intézetnek ebben a folyamatban az egyetemi és városi, regionális támogatottság. Problémát jelenthet a nem főállású oktatók száma, de az új, fokozatot szerzett fiatal kollégák beállítása főállásúként ezen a problémán jelentősen enyhíteni fog. Emellett probléma-

ként jelentkezik a nem oktatói személyzet túlterheltsége, ennek létszámát feltétlenül gyarapítani kell.

- 11. *Presztízs:*** A győri jogászképzés kialakulásakor sok ellenzővel találkozott, a vidék műszaki orientáltságú volt. Jelenleg azonban a regionális és városi vezetés, a Győrbe települt igazságszolgáltatás képviselői jelentős mértékben támogatják a Kart, és a végzett jogászságnak az elhelyezkedésében is könnyebbséget jelent az intézet presztízsének növekedése.
- 12. *Előző akkreditáció után történtek:*** Az akkreditációs anyagokból és az Intézet vezetése által elmondottakból kiderül, hogy a korábbi (elő)akkreditációs észrevételek alapján jártak el, és a jelenleg felmerülő problémák kiküszöbölésére irányuló fejlődésben körvonalazódnak az első lépések.

Jogász szakok párhuzamos értékelése Széchenyi István Egyetem (2006/4/IV/21. sz. MAB határozat)		Akkreditációs minősítés	
<u>Doktori Iskola megnevezése:</u> Multidiszciplináris Társadalomtudományi Doktori Iskola 2 alprogram <u>Képzési szint:</u> doktori képzés	<u>Oktatók (témavezetők)</u> száma: 25 fő jogi szakirányon: 5 fő (23 (6)) <u>Hallgatók száma:</u> nappali 8 (jogász 1) levelező: 39 (6) egyéni: 10 (2)	Nappali tagozat: Levelező tagozat:	A A

Szöveges értékelés:

A SZE-JGK-án 2004. februárjában – ti. „keresztféléves” rendszerben – indult meg a doktori képzés, így annak tapasztalatai csak két lezárt félévre korlátozódnak. A doktori képzés sajátos (multidiszciplináris) jellegéből kifolyólag az egyes évfolyamokon a hallgatóknak csak kb. 15%-a (a két évfolyamon összesen 9 fő) tanul a „jogi szakirányon”, vagyis az évente átlagosan végzős kb. 95-100 fő joghallgató 5%-a folytatja tanulmányait a SZE-JGK multidiszciplináris doktori képzésében. A doktori képzés értékelésnél – a fentiekre figyelemmel - külön kihangsúlyozandó tehát, hogy egy megalakuló félben lévő, alacsony hallgatói létszámmal működő, összesen két lezárt tanulmányi félév tapasztalataival rendelkező és nem tisztán jogi szakirányú doktori iskola működésének áttekintésére került sor, amely sajátos feltételekre tekintettel csak korlátozottan érvényesülhet a többi doktori képzéssel való összehasonlítás, illetve a párhuzamos vizsgálat és értékelés szempontja.

Doktori képzés sajátosságai:

A SZE-JGK saját célkitűzései szerint alapvetően kis létszámú doktori képzés kialakítására és fenntartására törekszik, amely egyfelől lehetőséget biztosít a szoros oktató-hallgató kapcsolat megvalósítására, másfelől a széleskörű multidiszciplináris megközelítésmódok és ismeretek elsajátítására és hasznosítására a jogi kutatások területén. Így mind az

oktatók között, mind a tanrendben jelentős mértékben szerepelnek a közgazdaságtudomány, a regionális politika és egyéb (elsődlegesen nem jogi) társadalomtudományok is.

Erősségek:

A tanrendben nagy hangsúlyt kap a módszertani alapok megismertetése, amely különösen fontos – ugyanakkor sajnálatosan ritka – a jogi doktori képzésben. A Doktori Iskola az alacsony (jogi) hallgatói létszám ellenére is biztosítja az iskolarendszerű, kontakt tanórákra épülő tanrendet, amelyeket a kredit rendszer követelményeinek megfelelően hirdetnek meg és zárnak le. Az alacsony hallgatói létszámra tekintettel ténylegesen biztosítható a doktorandusz hallgatók és az oktatók, illetve témavezetők közötti folyamatos és kölcsönös együttműködés, amely a doktori képzés magas színvonalának egyik feltétele. Jó – a létszámhoz viszonyítva az átlagos szintet meghaladó – infrastrukturális feltételekkel rendelkezik a Kar és a Doktori Iskola is; így van lehetőség a könyvtári háttérszolgáltatások fejlesztésére, valamint folyamatban van a Doktori Iskolai külön helyiségeinek kialakítása is.

Problémák:

A szervezett képzésben meghirdetett tárgyak nem fedik le még a főbb jogterületeket (polgári jog, büntetőjog, alkotmányjog, eljárásjogok) sem, azok - a multidiszciplináris társadalomtudományok közül - ugyanis túlnyomóan nem jogi jellegűek. Az oktatás rendjéhez igazodik a hallgatók összetétele is - avagy viszont, hiszen a jogi szakirányon tanuló doktorandusz hallgatók aránya elenyésző. Jelen formájában tehát a jogi szakirány multidiszciplináris társadalomtudományi doktori tanrendben szerepeltetése legfeljebb célkitűzés, de nem tényleges megvalósuló képzési irány a Doktori Iskolában. A MAB rendelkezésére bocsátott munkaanyagok és tájékoztatók alapján, s nem utolsósorban a doktori képzés siettetett „keresztféléves” kezdése következményeként nem körvonalazódik egy tudatosan kidolgozott és legalább strukturálisan kidolgozott tanrend a jogi szakirányon. A nem jogi jellegű tárgyak túlsúlya, a jogi szakirányú hallgatók elenyésző száma könnyen eredményezheti a multidiszciplináris képzésen belül a jogi irány, illetve a jogszabályilag előírt iskolarendszerű – ti. kontakt tanórákra építő – doktori képzés elhalását.

Összegzés:

A doktori képzés – számos sajátosságára tekintettel – nem összehasonlítható a jogász szakok párhuzamos akkreditációja során megtekintett doktori képzésekkel, azoktól indokolt elkülönítve kezelni. A doktori képzés infrastrukturális és – az oktatói oldal - személyi feltételei adottak, ugyanakkor a jogi programok fenntartása a multidiszciplináris képzésben mindenféleképpen újragondolandó. Amennyiben a jogi szakirányú képzés súlya, illetve a jogi programokban résztvevő hallgatók aránya lényegesen nem emelkedik, úgy mind a képzés fenntartásának szükségessége, mind a szakmai színvonal középtávú biztosításának lehetősége, és egyáltalán a jogi szakirány léte válik megkérdőjelezhetővé.

Jogász szakok párhuzamos értékelése Szegedi Tudományegyetem (2006/4/IV/14. sz. MAB határozat)		Akkreditációs minősítés	
<u>Szak megnevezése:</u> jogász	<u>Oktatók száma:</u> 117 teljes munkaidőben 79	Nappali tagozat	A
<u>Képzési szint:</u> egyetemi alapképzés	<u>Hallgatók száma:</u> nappali 1346 levelező 1717	Levelező tagozat	A
		Székhelyen kívüli képzés: (Kecskemét)	A

Szöveges értékelés:

A Kolozsvárról az I. Világháborút követően Szegedre települt egyetem tevékenységének folytatója a Szegedi Tudományegyetem (SZTE), melynek keretei között működik az Állam- és Jogtudományi kar (ÁJK). A szegedi jogászképzés az ország keleti felében egyeduralgó volt mindaddig, amíg 1981-ben Miskolcon, majd a rendszerváltás után Debrecenben létre nem jöttek a jogászképzés újabb intézményei.

Az SZTE ÁJK alapszakon nappali és levelező tagozatos képzést folytat, ez utóbbit Szegeden és Kecskeméten. Mindkét tagozat közös sajátossága, hogy mind a jelentkezők, mind a felvettek, mind a diplomát szerzettek száma lényegében csökkenő tendenciát mutat; a nappali tagozat esetében az első hely megjelölésében is csökken Szeged vonzása.

Az oktatók száma 117, akik között a teljes munkaidőben foglalkoztattak aránya 67,5 %-os: a két évvel korábbival alapjában azonos. A teljes oktatói gárda egyharmada minősített. A főtárgyak felelőseinek több, mint 80 %-át a Kar teljes munkaidőben foglalkoztatja. Az SZTE ÁJK széleskörű nemzetközi kapcsolatokat ápol. A vezető oktatók szakirodalmi tevékenysége jelentékeny. A publikációk általában fontos kérdéseket érintenek és rangos fórumokon jelennek meg mind belföldön mind külföldön. (A kedvező képre árnyékot vet, hogy az adatszolgáltató olyan oktató publikációit is közli, akinek teljes munkaidőjű foglalkoztatása ellenére az „első” munkahelye nem Szegeden van; orvos-jogász szerző tollából orvosi szakmunkák is szerepelnek, illetve az is tény, hogy a „legfontosabb publikációk” között az egyik

egy jótékony alapítvány lapjában, egy másik a bulvár-sajtóban jelent meg.)

A szakfelelős teljes munkaidőben foglalkoztatott egyetemi tanár, az MTA doktora, aki nem azonos a dékánnal.

Az infrastrukturális ellátottság és a tárgyi környezet színvonalas, illetve kellemes. A könyvtári és a folyóirat-állomány bőséges. A régebbi könyveket a hallgatók kikölcsönözhetik.

A MAB a 2002/7/VII/25-26. számú határozatában feltételesen akkreditálta a SZTE ÁJK-nak Kecskeméten, a Károli Gáspár Református Egyetemmel együttműködve folytatott tevékenységét és elvárásokat fogalmazott meg a kihelyezett levelező tagozatos képzéssel kapcsolatban. Ezeknek az SZTE ÁJK eleget tett.

Külső korlátként jelentkezik az SZTE ÁJK esetében az érettségizettek tudásszintjének hanyatlása. A probléma forrása a jogászai túlkínálat is, mert ez a csökkenő népességszámmal együtt hosszabb távon is a hallgatói létszám tendenciaszerű megcsappanásához vezet. A pénzügyi forrásokat a Kar önjellemzése „kiszámíthatatlanoknak” nevezi.

Pozitívum, azaz **erősség** a színvonalas infrastrukturális háttér, továbbá a számítástechnikai park bősége és a helyiségekkel való megfelelő ellátottság, nemkülönben a gazdag könyvtári kínálat. A nemzetközi kapcsolatok egyik előnyös vonása az a kiegyensúlyozottság, amely a szegedi jogász-oktatók külföldön és a külföldi vendégoktatóknak Szegeden történő szereplési gyakorisága között áll fent. Éljenjáró a francia, illetőleg a német nyelven folytatott jogi képzés. A külföldi karokkal való együttműködés terén a Kar további ambiciózus tervek megvalósításához látott. Az írásbeli tansegédleteket tekintve az SZTE ÁJK mintegy önálló. Ötletes kezdeményezés az ún. jogi klinika, azaz gyakorlati jogesetek lejátszása és kiértékelése törvényszéknek berendezett teremben. Az LB megállapította, hogy az oktató-hallgató viszony kiváló. A joghallgatók azonosulnak a Karral, megbecsülik a szegedi joghallgató-életet.

Mind a kollégiumi férőhelyek alacsony száma, mind egyes fiatal oktatók - mára megtorpant - pályaelhagyása a szegedi Kar **gyenge pontjai** közé tartozott illetve tartozik.

Már a 2002/2003. tanévről készült MAB szakjelentés rögzítette, hogy a „jövőt illetően az utánpótlás kérdése jelenthet gondot, mivel néhány tudományterületen kevés (vagy hiányzik!) a fiatalabb minősített oktató” Ez a gond teljes mértékben még nem oldódott meg, így ez a fejlesztési lehetőségek közé tartozik. Ide iktatandó még az egyes elméleti tárgyak tematikájának olyan jövőbeli átalakítása, amely révén a szükségtelen átfedések megszűnnek. Végül – pénzügyi szempontból is – megfontolást érdemel a pályázatokon való részvétel fokozása.

A **veszélyeztető tényezők** lényegében a külső korlátokkal azonosak (Ld. fentebb).

Össességében megállapítható, hogy az SZTE ÁJK a MAB akkreditációs követelményeinek megfelel.

Jogász szakok párhuzamos értékelése Szegedi Tudományegyetem (2006/4/IV/22. sz. MAB határozat)		Akkreditációs minősítés	
<u>Doktori Iskola megnevezése:</u> Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola	<u>Oktatók (témavezetők) száma:</u> 40 fő , ebből a kontaktórás képzésben – a tanrend alapján részt vesz kb. 25-30 fő (17)	Nappali tagozat	A
<u>Képzési szint:</u> doktori képzés	<u>Hallgatók száma:</u> Nappali: 13 levelező: 34 egyéni: 47	Levelező tagozat	A

Szöveges értékelés:

A SZTE-ÁJK-án 2002 óta folyik akkreditált doktori képzés, amióta 180 hallgató közül 28 fő szerzett fokozatot. A doktori képzés személyi és szervezeti feltételei, valamint annak szabályozási háttere biztosított; mind a doktorandusz hallgatók felvétele és képzése, mind a fokozat-odaítélés folyamatosan történik.

Doktori képzés sajátosságai:

A doktori képzésben bevezetett háromszintű (általános – különös – speciális) képzés – az átgondoltan összeállított képzési tematikára épülve – mind a doktorandusz hallgatók, mind az oktatók megítélése alapján bevált, annak érdemi korrigálására nem mutatkozik igény. E képzési rendszerben mind a kötelező kontakt tanórák szükséges számát, mind a doktorandusz hallgatók eltérő tudományos érdeklődésének figyelembevételét teljesíteni tudja a Doktori Iskola. A szervezett képzésben részt vevő oktatók meghatározó többsége a Karon teljes munkaidőben foglalkoztatott elméleti és/vagy gyakorlati szakember, akik nemcsak elérhetőek a doktorandusz hallgatók számára, de munkájukkal a doktori képzés külső elismertségét erősítik. A szervezett doktori képzés mellett – a kiadott doktori fokozatokra is figyelemmel – meghatározó az egyéni felkészülésben résztvevők aránya is, amelynek indoka részben a SZTE-ÁJK „tudományos vonzásának” engedő, elsődlegesen gyakorlati szakemberek munkájának fokozat-odaítéléssel történő elismerése és támogatása, másfelől a Kar földrajzi és tudományos régióban betöltött központi elhelyezkedése és patinás múltja.

Erősségek:

A tanrendben szereplő kontaktórák lefedik a főbb jogterületeket, azokat mind elméleti, mind gyakorlati szempontból elismert szakemberek oktatják. Külön kiemelendő a jól átgondolt és következetesen érvényesített tanrend, amely megtalálja az egyensúlyt a kontakt tanórák kötöttsége és a doktori képzés sajátosságából fakadó „képzési szabadság” között. Hasonlóképpen kiemelendők a doktorandusz hallgatók saját kutatási eredményeinek publikálására tett törekvések, így az újtárra indított Acta, a Munkaügyi Szemle és a Jogelméleti Szemle. A doktori képzés szabályozottsága rendezett, megfelel a jogszabályi követelményeknek. Az infrastrukturális feltételek jók, azok alapvetően biztosítják a doktori képzés – graduális szintű képzéstől eltérő – igényeinek kielégítését. Külön kiemelendő a Kar rendelkezésére álló informatikai háttér, amely a doktorandusz hallgatók számára is rendelkezésre áll.

Problémák:

A doktori képzésben részt vevő hallgatók száma – a graduális képzésben megfigyelhető létszámmozgásokkal szemben – stagnál, aminek okait részben a központi finanszírozással (ti. állami ösztöndíjas státuszok kiosztásával), részben a doktori képzés és doktori fokozat jogi-gyakorlati életben való alacsony megbecsültségével magyarázza a Doktori Iskola. E jelenségek orvoslására ugyanakkor nem nyílik lehetőség a Kar saját hatáskörében (pl. kari ösztöndíj folyósítása). A doktorandusz hallgatók tanszéki munkafolyamatokba történő bevonása jelentős eltérést mutat, amely egyes esetekben komoly többletterhelést jelent a doktorandusz hallgatókra. A doktorandusz hallgatók külföldi részképzésben való részvételének gyakorisága és időtartama is kevesebb, mint a hasonló méretű és működési tapasztalattal rendelkező doktori iskolák esetében.

Összegzés:

A doktori képzés mind a személyi, mind a strukturális, mind a tanrendi követelményeknek eleget tesz, sőt a hallgató-oktató kapcsolat biztosítása tekintetében – a jogász szakok párhuzamos akkreditációja során megvizsgált – más Karok doktori képzéséhez képest többleteredményeket tud felmutatni.

Jogász szakok párhuzamos értékelése Szegedi Tudományegyetem (2006/4/IV/15. sz. MAB határozat)		Akkreditációs minősítés	
<u>Szak megnevezése:</u> a) Európa jogi szakjogász b) Környezetvédelmi jogi szakjogász c) Társadalombiztosítási jogi szakjogász <u>Képzési szint:</u> szakirányú továbbképzés	<u>Oktatók száma:</u> a) 12 b) 20 c) 22 <u>Hallgatók száma:</u> a) 39 b) c) 12	Levelező tagozat	A

Szöveges értékelés

Az SZTE ÁJK-on társadalom-biztosítási jogi téren tizenhat évre tekinthet vissza a szakirányú továbbképzés. Jelenleg három szakjogász kurzus működik. Ezek levelező tagozatos képzési formában négy, illetve öt féléven át működő tanfolyamok. Az oktatók között viszonylag sok az externista, néhány tárgy különleges szakértelmet igénylő jellege miatt, illetőleg egyes tárgyak erősen gyakorlatias volta folytán. A leendő társadalombiztosítási jogi szakjogászok képzése mégsem eléggé gyakorlatias, holott – egyébként mindhárom csoport esetében – a hallgatóság túlnyomó többsége a munkakörében kívánja új ismereteit hasznosítani. Ugyancsak a hallgatók többsége a diplomáig kitart.

A tanmenet, a tantárgyak, ez utóbbiak aránya és súlyozása megfelelő. Sajnálatos, hogy a leendő Európa-jogi szakjogászok nem mindegyike ír szakdolgozatot állam- és jogtudományi területről, továbbá, hogy az Unióban gyors fejlődésnek indult polgári eljárásjog elsajátítása számára nincsen tantárgy meghirdetve. Több mint vitathatóan tanulmányi pontokkal ismerik el és számítják be, ha valaki a nappali tagozaton vesz fel Európa-jogi tárgyú fakultatív kollégiumot.